

Çakmaklı, E. (2022). "Asimilasyon ve Çokkültürlülük Sarmalında Amerikan Kimliği", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 49, Denizli, ss. 123-144.

ASİMİLASYON VE ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK SARMALINDA AMERİKAN KİMLİĞİ

Eray ÇAKMAKLI*

Öz

Christoph Colomb'un 1492'de tesadüfen keşfi sonucu başlayan süreç günümüzde dünyanın ırk, etnik köken ve kültür yönünden en çok çeşitliliğe sahip devletinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu çeşitliliği başlarda asimile ederek ana damara dahil eden ve bu çerçevede bir kimlik oluşturan Amerika Birleşik Devletleri, ilerleyen süreçte artan göç dalgalarının toplumsal yapıda sebep olduğu değişimleri asimile edememiş ve çokkültürlü politikalar benimsemiştir. Bu çalışmada, tarihsel süreç içerisinde dil, din, ırk, etnik köken, ideoloji gibi çeşitli bileşenlerle meydana gelmiş olan Amerikan kimliğinin oluşum ve evrimini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaçla hazırlanan çalışmada, tarihsel ve betimsel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Çalışmada, Amerika Kitası'nın keşfinden başlayarak günümüze kadar Amerikan kimliğinin evrimi incelenmiştir. Çalışmanın sonunda, Amerikan kimliğinin koloni ve bağımsızlık sonrası dönemde modernizmin de etkisiyle monist, homojen ve üstten verili şekilde tanımlandığı, ancak 1965 Göç Yasası'nda yapılan düzenlemeler sonrası gerçekleşen göçler ve postmodernizmin de etkisiyle etnik ve kültürel kimliklerin ön plana çıkması neticesinde Amerikan kimliğinin tanım ve bileşenlerinin değiştiği sonuçlarına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Amerikan kimliği, Asimilasyon, Çokkültürlülük, Kimlik.*

AMERICAN IDENTITY IN A SPIRAL OF ASSIMILATION AND MULTICULTURALISM

Abstract

The process, which began as a result of Christoph Colomb's accidental discovery in 1492, has led to the emergence of the most diverse state in the world today in terms of race, ethnicity and culture. The United States, which at first assimilated this diversity and incorporated it into the main vein and formed an identity within this framework, was unable to assimilate the changes caused by the increasing waves of migration in the subsequent process and adopted multicultural policies. In this study, it is aimed to reveal the formation and evolution of American identity, which has occurred in the historical process with various components such as language, religion, race, ethnicity, ideology. In the study prepared for this purpose, historical and descriptive research methods were used. The study examined the evolution of American identity from the discovery of the Americas to the present day. At the end of the study, it was concluded that American identity was defined as monist, homogeneous and superior with the influence of modernism in the post-colonial and post-independence period, but that the definition and components of American identity changed as a result of the migration that took place after the regulations in the Migration Act of 1965 and the rise of ethnic and cultural identities to the fore with the influence of postmodernism.

Keywords: *American Identity, Assimilation, Multiculturalism, Identity.*

*Doktorant, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, MALATYA.
e-posta: erayizmir.35@hotmail.com (<https://orcid.org/0000-0001-6509-3453>).

1. GİRİŞ

Sosyal bilimlerde kimlik kavramı 20. yüzyıl başlarından itibaren önem kazansa da aslında kimliğin insanlık tarihi boyunca sürekli var olmuş bir kavram olduğu ifade edilebilir. İnsanlar tarih boyunca kendilerini sürekli bir ötekine göre konumlandırmış ve tanımlamıştır. Birçok farklı kavram ve bilim dalı ile ilişkili olduğu için tanımlanması konusunda fikir birliğinin sağlanmasının güç olduğu kimlik en basit anlamıyla “ben kimim ve kendimi ne ile ifade etmekteyim?” sorusuna verilen cevaptır. Kimlik, sosyal bir varlık olan ve toplumdan ayrı düşünülmesi mümkün olmayan insanı kendisiyle benzer olanlar ile birleştirirken, farklı olanlar ile ayırır. Bu kimliksel farklılıkların meydana getirdiği toplumlar zaman içerisinde şekillenir ve sürekli inşa halinde olan kimlik kavramıyla birlikte farklı alt kimliklerin ortaya çıkmasıyla zenginleşerek çok kimlikli ve çokkültürlü yapılar haline gelebilir.

Tarihsel süreç boyunca farklı kültürel, ırksal ve sosyal yapıya sahip toplumlarda bir arada yaşayabilme her zaman çözülmesi gereken önemli bir sorun olmuştur. Bu kapsamda bazı devletler ana damar dışında bulunan farklılıkları dışlama ya da yok etme yoluna giderken, bazıları ise bu farklılıkları bir arada yaşatma yoluna gitmiştir. Bu ikinci yöntem tarihte genellikle imparatorluklarda görülse de günümüzde çokkültürlülüğü politika edinmiş devletlerde bulunmaktadır. Bunlardan biri olan Amerika Birleşik Devletleri kuruluşundan itibaren aldığı göçlerle çok farklı kültürel, ırksal ve sosyal çeşitliliklere sahip olmuştur. Önceleri devlet bu farklılıkları asimilasyon yöntemleri ile tek bir homojen Amerikan kimliği altında toplamaya çalışmış; ancak süreç içerisinde bölgeye gerçekleşen yoğun göçler sonucu asimilasyonun artık mümkün olmadığı andan itibaren tek bir üst kimlik fikrinden vazgeçerek alt kimlikleri de dikkate alarak ülke içerisindeki çeşitliliği bir arada tutmanın yollarını aramıştır. Bunu da alt kimlikleri yok etmeden, ideolojik temellere sahip olan “Amerikan Ruhü” altında kendisini Amerikalı gören ve Amerikan ideolojisini kabul eden herkesin Amerikalı olduğu fikrinde bulmuştur.

Amerika Kitası'nın keşfinden başlayarak günümüze kadar Amerikan kimliğinin evrimini ele alan bu çalışmanın amacı, tarihsel süreç içerisinde dil, din, ırk, etnik köken, ideoloji vb. çeşitli bileşenlerle meydana gelmiş olan Amerikan kimliğinin oluşum ve evrimini ortaya koymaktır. Tarihsel ve betimsel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışmada “Amerikan kimliği nedir?”, “Bileşenleri nelerdir?”, “Tarihsel süreç içerisinde nasıl bir evrim geçirmiştir?” sorularına cevap aranmaktadır. Çalışma, genel olarak iki hipoteze dayandırılarak sürdürülecektir. İlk olarak, “Amerikan kimliği koloni ve bağımsızlık sonrası dönemde monist, homojen ve üstten verili bir şekilde tanımlanmıştır.” İkinci olarak, “1965 Göç Yasası'na ilişkin yapılan kanuni düzenlemeler sonrası gerçekleşen göçlerin yapısal niteliğinin farklılaşması sonucunda Amerikan kimlik bileşenleri ve tanımı değişmiştir.”

Bu hipotezler ışığında sürdürülen çalışma üç bölüm halinde organize edilmiştir. Takip eden bölümde kuramsal çerçeve başlığı altında çalışmanın anlaşılmasını kolaylaştıracak kavramlara ve kimliğe ilişkin temel yaklaşımlara yer verilmiştir. İkinci bölümde, Amerika Birleşik Devletleri'nin bu çok çeşitliliğini meydana getiren bileşenleri ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise, Amerikan kimliğinin tarihsel süreç içerisindeki evrimi incelenmiştir. Son olarak çalışma genel bir değerlendirmenin yapıldığı sonuç kısmı ile tamamlanmıştır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümünde, genel itibarıyla Amerikan kimliğinin ne olduğunun, nasıl ortaya çıktığının, temellerinin neye dayandığının, ortaya çıktıktan sonra nasıl bir evrim geçirdiğinin anlaşılmasını mümkün kılacak olan temel kavramlara ve bu temel kavramlardan olan kimliğin daha net anlaşılmasına yönelik temel yaklaşımlara yer verilecektir.

2.1. Temel Kavramlar

2.1.1. Kimlik

Kendi tarihinin başından beri insanlık, devamlı olarak kendisini tanımlama lüzumu hissetmiş ve değişen koşulların da etkisi ile bunu farklı öğeler üzerinden gerçekleştirmiştir. Öncelikle kendi gibi olmayanlarla karşılaşılarak, kendisini ve farklı olan ötekileri keşfetmiştir.

Kimlik¹ kavramı üzerine literatürde birçok tanımlama yapılmasına rağmen hala üzerinde fikir birliğine varılan bir tanıma ulaşmak mümkün görünmemektedir (Aka, 2010: 17). Tanımlanması oldukça zor olan kimlik kavramı üzerinde fikir birliğinin sağlanamamasının çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Bunlardan biri, kimliğin özü gereği birçok kavram ve bilim dalı ile ilişkili olması ve ilişkide olduğu farklı bilim dallarınca değerlendiriliyor olmasıdır. Ancak bu tanım işini asıl zorlaştıran sebep objektivitenin sağlanamıyor olmasıdır. Çünkü insanın kendi dışındaki olgu ve nesnelere tanımlarken bile uygulayamadığı objektifliği kendisini tanımlarken gerçekleştirmesini beklemek güç bir ihtimaldir (Göktolga, 2013: 122).

Etimolojik olarak kavramın kökeni 14. yüzyıl dönemi Fransa'sına ait olan "identité" kelimesinin "aynılık, teklik, aynı olma hali" anlamını taşımakla birlikte Latince "özdeş, aynı" anlamlarını ifade eden "idem" kelimesinden türetilmiştir (Etimolojik Sözlük, 2021). Kavram TDK Türkçe Sözlüğü'nde, "toplumsal bir varlık olarak insana özgü olan belirti, nitelik ve özelliklerle, birinin belirli bir kimse olmasını sağlayan şartların bütünü; herhangi bir nesneyi belirlemeye yarayan özelliklerin tümü" şeklinde açıklanmıştır (TDK, 2021). Sosyal Bilimler Sözlüğü'nde ise kavram, "bir insanın kişiliği ya da bir grubun niteliğini belirleyen ayırt edici özellikler; bir bireyin 'ben kimim?' ve 'ne olacağım?' sorularına verdiği yanıtların tümü" biçiminde tanımlanmıştır (Arda vd., 2003: 350).

John Locke kimliği, "hatırlama, idrak ve şuurluluk hali" şeklinde açıklayarak kavrama yönelik ilk tanımlamayı gerçekleştirmiştir. Buradan hareketle kimlik bakımından Locke'un, bireylerin düşünme, ifade etme ve kendilerini geliştirme şekillerinin esas ve değişmez karakteri olduğuna yönelik yaklaşımı kendi döneminde kabul görmüş ve sonrasında gelen batılı düşünürler olan Leibnitz, Kant ve Kierkegaard tarafından da kimlik Locke'a benzer şekilde yorumlanmıştır (Anık, 2012: 21).

Kısaca insanın kendisini tanımlaması ve konumlandırması olarak ifade edilen kimlik tanımını genişletmek gerekirse, insanın sosyal dünyası içerisinde kendisini nasıl tanımladığı, konumlandığı, kim olduğu ve nerede durduğuna dair bir yanıttır. Yani kimliği bir bireyin ya da topluluğun kendisini öteki birey ya da topluluktan ayıran niteliklerin tamamı şeklinde açıklamak mümkündür (Bilgin, 2003: 199). Buradan çıkan sonuca göre kimlik tanımı daima ötekine göre yapılmaktadır.

Kimlik kavramını "bireyin olmak istediği şey ile dünyanın olmasına izin verdiği şeyin kesişim noktası" biçiminde tanımlayan Erik H. Erikson'a göre kimliğin oluşum sürecinde, kişinin farklı seçenekleri detaylıca araştırıp, düşünüp, bağımsız bir şekilde kendisine en uygun olanı seçmesi gerekmektedir (Anık, 2012: 31). Kimliği, "aynılık bakımından kişiyi hiç kimseye benzemez yapan şey" olarak tanımlayan Amin Maalouf'a göre ise, bu süreçte toplum bireyin önüne birçok kimlik seçeneği sunar ve birey bunlardan bazılarını kendi istek ve iradesiyle seçer. Her ne kadar bu seçim sırasında birey özgür gibi görünse de içinde yaşadığı toplumun değer ve yargılarından bağımsız seçimlerde bulunamaz (Maalouf, 2011: 16).

Kimlik kavramına değinen bir başka isim olan Anthony Giddens, "bireyin kişiliğini veya bir topluluğun niteliğini belirleyen, benlik algılarıyla ilişkili ayırt edici özellikler" şeklinde tanımladığı kavramın doğuştan değil sonradan meydana getirildiğini ve kimliklerin bireysel ve kolektif boyutlu olduğunu belirtmektedir (Giddens and Sutton, 2014: 265-266). Kavrama benzer açıdan yaklaşan Bhikhu Parekh de bireyin dünyaya karşı davranışını ve dünyadaki konumunu belirleyen inanç ve bağlılığı ifade için bireysel kimlik, bireyin özünü tanıma ve kendisini bununla bir bütün olarak görmesine yardımcı olan ilişkilere ise kolektif kimlik diyerek bu iki kimlik türünün bireyin temel kimliğini meydana getirdiğini ileri sürmüştür (Parekh, 2014: 53-55).

Kimliği durağan/statik bir olgu olarak değerlendirmek yanlış bir hareket olacaktır. Çünkü kimlik, insanın kendisinin farkına varmaya başladığı andan itibaren içinde yaşadığı sosyal çevre ile bir bütün olarak uyumlu bir şekilde devam etmektedir. Bireyin hem kendisini hem de çevresini tanıma ve tanımlama aracı olarak kullandığı kimlik bir inşa sürecine sahiptir. Bu süreçte kimlik, tanıma ve tanımlama aracının yanı sıra tanınma aracına da dönüşür. Süreç içerisinde kendi kimliğini inşa eden birey içinde yaşadığı toplumun yapısından da etkilenir. Bireysel kimlik ile başlayan inşa süreci, ulusal kimlik, sosyal kimlik, etnik kimlik ve dini kimlik gibi çeşitli kolektif kimlik türleri ile devam eder (Anık, 2012: 9).

¹ Kimlik kavramı çalışmada Anthony Giddens'in tanımı çerçevesinde doğuştan değil, sonradan meydana getirilen ve bir süreç içerisinde oluşan kolektif boyutuyla ele alınmıştır.

Bireysel kimlik, diğerlerinden farklı olan bireyin, kendine has nitelikleri sebebiyle onu ötekilerden ayırmak amacıyla kullanılan bir kimlik türüdür. Philip Gleason'un deyimi ile bir kişilik devamı olan bireysel kimlik, bireyin kendi özünün yansıması olarak her insanın toplumsal hayat içinde oynadığı roller ile ilişki içerisinde (Gleason, 1983: 911). Kolektif kimliğe göre daha rahat ve kolay değişikliğe uğrayabilen bireysel kimlik, bireyin içinde yaşadığı toplumun değer ve yargılarından daha kolay değişkenlik göstererek yeni bir yapıya dönüşme ihtimali barındırmaktadır.

Bireye nazaran toplum parçalı bir yapıya sahip çoklu kimliklerden meydana gelmektedir. Değişik alt grupların bir araya gelerek daha büyük bir grubun kendisini tanımlamasını içeren kolektif kimlik kavramı (Bilgin, 2007: 13), Henri Tajfel'in liderliğinde doğmuş, ait olunan toplum içerisinde kendimizi konumlandığımız yeri belirleyerek benzerlik hissini ortaya çıkartırken, farklı toplumlar ve o toplumlara ait bireylere de farklılık hissedilmesini ifade etmektedir (Bilgin, 2003: 349).

Kolektif kimliklerin her zaman toplumlar arası karşıtlık ve fark biçiminde inşa edildiğine dikkat çeken Levi-Strauss, herkesin kendisini ötekilerden farklı bir bireysellik olarak sunduğuna işaret eder (Bilgin, 2007: 35-37). Nuri Bilgin'in (1995: 62-63) deyimiyle kolektif kimlik belirli bir durumdan ziyade bir süreci yansıtmaktadır. Bir topluluğun kimliği öteki toplumlarla girilen ilişki ve zaman sonucunda değişebilir. Nasıl bireysel kimliklerin oluşması bireylerin birbiriyle olan ilişkisiyle mümkün ise, kolektif kimliklerin oluşması da topluluklar arası ilişkilerle mümkündür.

Toplumların kimliğini oluşturarak farklılıklarını ortaya koyan kolektif kimlik sayesinde bireyler varlıklarını tarihsel süreç içerisinde devam ettirmektedir. Bu açıdan kolektif kimliği bulunmayan bir toplumun devamlılığını sağlaması imkansızdır. Kolektif kimlik türlerinden olan ulusal kimlik fikri özellikle 18. yüzyıl düşünürlerinden olan Montesquieu ve J.J. Rousseau da görülmektedir. Ulusal kimlik, bir ulusa olan ilişkinlik/aidiyet özellikleridir. Bireyi öteki uluslara mensup olanlardan ayıran, farklılaştıran kültürel özelliklerdir (Smith, 2017: 117-118). Ulusal kimlik deyince akla ilk gelen ilk isim olan Anthony D. Smith'e (2017: 31-32) göre ise ulusal kimlik, "tarihi bir toprağı, ortak mitleri, tarihi belleğı, kitlesel bir kamu kültürünü, ortak bir ekonomiyi, ortak yasal hak ve görevleri paylaşan bir insan topluluğunun adıdır."

Ulusal kimlik ile bazı toplumsal işlevlerin yerine getirilmesi amaçlanmaktadır. Smith, toplumun kültürel değerlerinin korunması, özgün temellerinin yeniden keşfi, aynı topraklarda yaşayanlar arasında kardeşlik ve akrabalık hislerinin tekrar oluşturulması gibi kolektif ihtiyaçların ulusal kimlik vasıtasıyla gerçekleştirildiğini ifade etmektedir. Bu ihtiyaçların ortak amacı, yüksek ulusal benlik bilincini oluşturarak, bireylerin ulusu kendisiyle, kendisini de ulusla bütünleştirmesini ve gerektiğinde ulusal reflekslerde bulunabilmeyi sağlamaktır (Anık, 2012: 62-63).

Bir diğer kolektif kimlik türü ve bireyin gerçekte sahip olduğu özellikleri ya da bireyin kendi varlığına dair sübjektif hislerini ve izlenimlerini aktarma durumu olan sosyal kimlik (Kolukırcık ve Yıldırım, 2010: 148) ise, bireyin toplumsal seviyede nasıl tanımlandığını, diğer bir deyişle ötekiler tarafından nasıl değerlendirildiğini ve görüldüğünü belirtmektedir. Ayrıca sosyal kimlik, bireyler arası etkileşim sürecinde sergilenen bir rol olarak görülebilir. Buna örnek olarak Erving Goffman sosyal kimliği, "bireyler arası ilişkide bir bireyin sosyal kategorisini öne çıkararak ve sosyal bir statüye dayalı tutumlar sergileyerek sunduğu görüntü" olarak tanımlamaktadır (Aka, 2010: 18). Stuart Hall ise, "yerel ve küresel, kültürel söylemler ve deneyimler perspektifinden devamlı kurulan, üstlenilen ve sahip çıkılan özdeşleşme duygusunu sağlama ve öte yandan farklı olgular arasında anlaşmalar sonucu ortaya çıkan gerilimin biçimlendirdiği aidiyet dizaynı" olarak tanımlamaktadır (Hall, 1998: 71).

Sosyal kimliğin ardından açıklanması gereken kimlik türü kültürel kimliktir. Kültürel kimlik Hall'a göre; "paylaşılan tek bir kültür, birçok başka benliğin içine gizlenen bir tür tek bir toplumsal ortak benlik ya da yapay olarak dayatılan benlikler; paylaşılan ortak bir tarih ve soydur" (Weedon, 2004: 102). Bunun yanı sıra kültürel kimlik, tarihsel algılama açısından bir olma sorunu olduğu kadar bir oluşma sorunudur. Mutlak ve sabit olmayan kültürel kimlik aynı zamanda hem geçmişe hem de geleceğe aittir. Kültürün değişken ve devingen olduğu gibi kültürel kimlik de bu özelliklere sahiptir (Larrain, 1995: 217-222). Kültürel kimlik meydana gelirken bireyin yaşadığı kültürel ortamın da buna etkisi oldukça büyüktür. Bunların başında da aile, arkadaşlar, iş ve eğitim ortamı gibi sosyal oluşumlar gelmektedir (Somersan, 2004: 143).

Bir başka kolektif kimlik türü olan etnik kimlik kavramı ise, Fransız Devrimi sonrasında ortaya çıkan bir terim olup, “ulus”, “millet” ve “devlet” kavramlarından oluşan bir düşünce olduğundan başlangıçta siyasi bir kavram olarak kullanıma girmiştir. Egemen bir kesimin azınlık gruba yüklediği kimlik olarak incelemenin mümkün olduğu etnik kimliğin bu yönünü bazı araştırmalar stratejik olarak değerlendirmekte ve bunun bir kimlik iddiası ve benlik imajının gerçekliğinin haricinde kullanımı olduğunu vurgulamaktadırlar (Bilgin, 1995: 65). Max Weber’e göre ortak köken inancını etnik kimlikte ön plandadır ve bunun yapay olup olması da önemli değildir. Burada önemli olan aynı etnik topluluğa ait olduğuna inananların ortak köken inancını benimsemeleri ve paylaşımlarıdır (Anık, 2012: 50-51). Günümüzde özellikle ayrılıkçı akımlar tarafından etnik kimlik söylemlerinin dillendirildiği bir gerçektir. Bu akımlar varlıklarını bir etnik kimlik temeline dayandırdıklarında ise etnik kimlik ile milliyetçilik kavramları karşı karşıya gelmiş olur.

Kolektif kimlik türlerinden son olarak dini kimliği ele almak gerekirse öncelikle dinin etkisine değinmek gerekir. Din, sağlam ve kararlı bir insan karakteri meydana getirerek toplumsal ilişkilerin kişilikli ve bütünlüklü bir şekilde gerçekleşmesini sağlamaktadır. Smith kimlikleri önemliliklerine göre sıralarken duygusal yönünün öteki bütün kimliklerden daha yoğun olduğunu ileri sürerek ulusal kimliği en başa koymuştur (Smith, 2017: 24-36). Fakat Smith’in bu tutumuna rağmen dini kimliğin de ulusal kimliğin ötesinde bir yoğunluğunun olduğu gerçektir. Dini kimlik, tarihsel olarak toplumların benimsedikleri inançlardan doğan ve yaşamlarını etkileyen bir yapıdır. Mistik inanışlardan semavi dinlere kadar bütün inançlar toplumların dini kimliğini şekillendirmektedir. Dini kimliğin sürekliliğini kazanmasında ise dini ayin ve törenler büyük önem arz etmektedir (Vermeer and Ven, 2001: 110-111).

2.1.2. Çokkültürlülük

Çokkültürlülük² kavramı tarihsel olarak çok eski olmasına rağmen terimsel olarak çok eskiye dayanmamaktadır. Birçok devletin birden fazla kültürel ve etnik topluluklardan meydana geldiği düşünüldüğünde hepsinin çokkültürlü oluşumları olduğunu söylemek mümkündür. Küreselleşme, zaman ve mekan algısındaki değişim, göç, kitle iletişim araçlarındaki gelişme gibi olgular çokkültürlülük kavramını günümüz sosyolojisinde karşımıza çıkarmaktadır (Aslan, 2020).

Bağımsız devletlerin sayısı 20. yüzyılın başında en fazla elli iken Doğu Bloku’nun dağılmasıyla bu sayı yüz altmışı, aynı yüzyılın sonunda ise iki yüzü bulmuştur. Totaliter devletlerin yıkılması sonucu gerçekleşen bağımsızlık hareketleri ve göç gibi etmenler sebebiyle günümüzde kültürel olarak homojen olan devletlerden söz etmek pek mümkün görünmemektedir. Günümüzde var olan devletlerin %10’undan daha da azı kültürel olarak homojendir. Ayrıca yeryüzünde beş binden fazla etnik oluşum bulunmaktadır (Doytcheva, 2020: 10). Bu sebeple farklı etnik yapıların bir arada ve çatışmasız yaşayabilmesi için çokkültürlülük gibi yeni kavramlar üretilmektedir.

Çokkültürlülük olgusunu daha iyi kavrayabilmek için öncelikle kavramın içinde geçen kültür olgusunu anlayabilmemiz gerekmektedir. Bu açıdan kültür, bir toplumun tarih boyunca oluşturduğu maddi ve manevi birikimlerinin bütünüdür. Bu birikim onu diğer toplumlardan farklı kılan ve ona özgü karakter kazandıran bir niteliğidir. Etimolojik olarak kavramın kökeni 15. yüzyıla kadar götürülebilmektedir. Fransızca “culture” kelimesinin “toprağı ekip biçme, terbiye, eğitim” anlamını taşımakla birlikte Latince “ekip biçme, toprak işlemek” anlamlarını ifade eden “colere” kelimesinden türetilmiştir (Etimolojik Sözlük, 2021). Kavram TDK Türkçe Sözlüğü’nde, “tarihsel ve toplumsal gelişme süreci içinde meydana getirilen bütün maddi ve manevi değerler ile bunları oluşturmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresini, egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların tümü” şeklinde açıklanmıştır (TDK, 2021). Sosyal Bilimler Sözlüğü’nde ise kavram, “bir grup tarafından paylaşılan değerler, standartlar ve gereçlerdir; verili bir grubun ayırt edici değerleri, normları ve maddi malları sayılır” biçiminde tanımlanmıştır (Arda vd., 2003: 373).

İlk defa Johann Gottfried Herder, kültür kavramını uygarlık kavramının modernist ve tekçi anlamlarından sıyrarak, anlamlı farklılıklar manasını da yükleyip “kültürler” anlamında kullanmıştır (Koçak, 2013: 48). Will Kymlicka (2020: 39) çokkültürlülük kavramının, birbirinden farklı bir şekilde kendi meydan okuyuşlarını ortaya koyan kültürel çoğulculuk biçimlerini kapsadığını ileri sürmektedir. Buradan hareketle kavramın çoğulcu, içinde

² Çokkültürlülük kavramı çalışmada Will Kymlicka’nın tanımı çerçevesinde çeşitliliği, harmoniyi ve renkliliği içinde barındıran kültürel çoğulculuk boyutuyla kullanılmıştır.

çeşitliliği, renkliliği ve harmoniyi barındıran bir yapıya işaret ettiği sonucuna ulaşılabilir. Çokkültürlülüğün özellikle 1960'lerden itibaren yükselişiyle birlikte siyasal ve kültürel anlamda birleşik bir bütün olarak ulus fikrine meydan okunmuştur. Kültürel çeşitliliğin boyutu ve birçok modern toplumdaki kimlik ile alakalı farklılıkların altını çizen "farklılık siyaseti" üzerinde olan çokkültürlülük kavramı genellikle ırk, etnisite ya da dil üzerine oturtulan kültürel farklılaşma ile alakalıdır (Heywood, 2006: 172-173).

Bir toplum içerisinde en az iki kültür olmak üzere birden fazla kültürün varlığına dayanan bir olgu olan çokkültürlülük, "bir toplumda kültürel açıdan anlamlı farklılıklar olduğunu ve sosyolojik kategorilerin bulunduğunu gösteren, kültürel çeşitliliğe ve farklı kültürlerin bir arada oluşuna işaret eden sosyolojik/antropolojik bir kavramdır" (Kalaycı, 2010: 219). Bunun yanı sıra çokkültürlülük kavramı farklı anlamları ifade edecek biçimde kullanılabilir. Kültürel çeşitliliğin eşanlamlısı olan ve demografik betimlemeye dayanan kullanıma göre çokkültürlülük, farklı dini inanç, sosyal çevre, etnik köken ya da milliyetlere ait bireylerden meydana gelen modern toplumların bir niteliği olarak anlaşılabilir. Başka bir kapsamda ise kavram, kültürel ve toplumsal çeşitliliğe değer veren ancak bu durumun siyasal yapıyı şekillendirmesine olanak vermeyen çoğulculuk biçiminde kullanılmaktadır. Son olarak ise, sadece bu farklılıkları kabul etmekle yetinmeyip, aynı zamanda bu farklılıkları siyasi kurum ve normlara entegre etmeyi de öneren bir siyasi programı ifade etmektedir. Fakat günümüzde tartışma konusu olan kavram, eşitlik ilkesine dayalı, sadece birkaç özel düzenlemeden faydalanan bazı tarihsel toplulukların değil etnik kökeni ne olursa olsun kültürel olarak bütün bireylerin tanınmasını gerçekleştirme amacındadır (Doytcheva, 2020: 15-18). Ayrıca farklı kültürler arasındaki hiyerarşik ayrımı reddeden kavrama göre her kültür biriktir ve kendine özgü karakteristik özelliklere sahiptir (Kula, 2012: 56).

Çokkültürlülük, eylem veya pratik değil, bir durumdur. Bir toplum tarafından bu durumun kabulü beraberinde birtakım isteklerin ortaya çıkmasına sebep olacağından kolayca özümseyen bir olgu da değildir. Bu durum hakkındaki en temel endişe ise ulusal kimliğin tahrip edilerek zarar görmesi ve aşılması olarak görülmektedir (Güler, 2015: 9). Bu görüşe göre bir devlet eğer çokkültürlü olduğunu kabul ederse alt kimlikler canlanarak mikro milliyetçiliklerin ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Çokkültürlülüğün tasvir edici ve normatif olmak üzere iki yönünün olduğunu ifade eden politik bilimci Andrew Heywood'a göre tasvir edici yönü, farklı kolektif kültürel toplulukların toplum içinde yükselerek varlığını ifade etmesi iken; normatif yönü ise, ortaya çıkan bu farklı kültürel toplulukların toplumun geniş kesimlerinde saygı ve kabul görmesidir (Heywood, 2006: 173). Devlet ise böyle bir toplumsal yapı içerisinde uzlaşmacı, çatı örgütlenmesi biçiminde ve her kültürel dokuya karşı yansız bir tutuma sahiptir.

Hemen hemen her ülke etnik, kültürel, dilsel olarak farklılıklar barındırmaktadır. Bundan dolayı çokkültürlü olmak bir toplumun değiştirebileceği, seçebileceği ya da vazgeçebileceği bir olgu değildir. Fakat bazı toplumlar tarafından tekkültürlülüğe dönmek amacıyla etnik temizlik, soykırım, asimilasyon, tecrit gibi çeşitli uygulamalar denenmiş olsa da genellikle amaçlanan sonuçlar elde edilememiştir.

2.1.3. Asimilasyon

Göçe maruz kalan devletler, farklı kültürlerden gelen göçmenlerin toplumlarına uyum sağlayamaması durumunda ortaya çıkabilecek toplumsal sorunların endişesi ile çeşitli strateji ve teorilere yönelmişlerdir. Bu yönelme neticesinde çokkültürlü toplumlar için iki farklı çözüm stratejisi olası görülmektedir. Bunlardan ilki, kültürel farklılıklara tahammül etmeyip toplumsal barışı tek bir kültürde bir araya gelmekte görerek azınlıkları asimile etmeye çalışmak; ikincisi ise, bu kültürel farklılıkları hoşgörü ile karşılayıp bir arada yaşama kültürünü oluşturmaya çalışmaktır. Bu durumla alakalı olarak Maykel Verkuyten (2010: 269) azınlık grup üyelerinin egemen değerlere uyması ve azınlık kimliklerinden vazgeçilmesi gerektiğini ileri sürerken, Stephen Castles (2007: 356) ise azınlıkları toplumun geneli için bir tehlike olarak görür ve bu azınlıkların asimile edilmesinin toplumun bütünlüğünü koruyabilmek için yasal ve meşru bir hak olduğunu dile getirmektedir.

Etimolojik olarak kavram Fransızca "assimilation" kelimesinin "özümseme, benzeşme veya benzeştirme" anlamını taşımakla birlikte Latince "benzetmek, benzeştirmek" anlamlarını ifade eden "assimilare" kelimesinden türetilmiştir (Etimolojik Sözlük, 2021). Kavram TDK Türkçe Sözlüğü'nde, "farklı kökenden gelen azınlıkları veya etnik grupları, bunların kültür birikimlerini, kimliklerini baskın doku ve yapı içinde eriterek yok etme" şeklinde

açıklanmıştır (TDK, 2021). Sosyal Bilimler Sözlüğü'nde ise kavram, "bir azınlık grubunun, egemen kültürün normları ve değerlerine uyması, bütünleşmesi" biçiminde tanımlanmıştır (Arda vd., 2003: 47).

Asimilasyon³, en az iki farklı kültürel yapının temasa geçmesi ile başlayan bir etkileşim sürecini ifade eder. Bu etkileşimin sonucunda bir kültürel yapının başka bir veya daha fazla kültürel yapıyı kendine benzeterek egemenliği altına aldığı bir süreç meydana gelir. Bu süreç tabii olan kültürün kendine özgü -dil, gelenek görenek, tarih vb.- niteliklerinin başat kültür tarafından zorla değiştirilmesi yolu ile "özümleme" süreci olarak tanımlanabilir. Ancak bu süreci aynı zamanda tabii olan kültür için "özümleme" süreci olarak tanımlamak da mümkündür (Bilgin, 1994: 75).

Kavram ile alakalı tanımlamalara değinmek gerekirse Giddens, asimilasyonun "etnik bir bütünleşme olduğunu, azınlık kesimin kendine has gelenek görenek ve özelliklerini terk edip davranışlarını egemen olan kesime göre yeniden şekillendirmesi" olduğunu ifade etmektedir (Giddens, 2012: 544-545). Bilgin (1994: 75) kavramı, "birey ya da toplumun kendi kültürel geçmişinden, kimliğinden, yaşam biçiminden vazgeçerek başka bir kültürü benimseme süreci" olarak tanımlarken, yaşanan bu değişimin sadece davranışlarda değil zihniyette de olduğunu ileri sürmüştür.

Hugh Poulton (1993: 251) ise diğerlerinden farklı olarak zorunlu asimilasyonun yanına yumuşak/barışçı asimilasyonu eklemektedir. Zorunlu asimilasyonda, azınlıklar kendi kültürlerini hapsedilmek ya da öldürülmek gibi zorlayıcı etkenler sonucunda terk ederek egemen kültürü benimsemeye mecbur edilirken; barışçı/yumuşak asimilasyonda, azınlıkların sahip oldukları kültürleri zaman içerisinde egemen olan kültür ile tercih hakkı olmaksızın kademeli olarak birleşmekte ve bu büyük oranda doğal bir süreç olarak gerçekleşmektedir.

ABD'deki asimilasyon teorilerinde en önemli çalışmaları Chicago Okulu gerçekleştirmiştir. Robert Ezra Park öncülüğünde çalışmalar yürüten okulun en önemli önceliği gerçekleşen göç hareketleri sonrası Amerikan ulusal bütünlüğünün nasıl sağlanacağı olmuştur (Şan ve Haşlak, 2012: 34). Okulun öncülerinden olan Park ve Ernest W. Burgess'in (1921: 735) çalışmalarında asimilasyon, "kültürel grupların ortak bir alan içerisinde farklı diğer kültürel gruplar ile tarihlerini, duygularını ve deneyimlerini paylaşarak edindikleri bir iç içe geçme ve kaynaşma süreci" olarak ifade edilmiştir. Bu tanımdan da hareketle Park'ın ünlü "İrk İlişkileri Döngüsü" adlı teorisine değinmek gerekmektedir. Teorisinde Park, kentsel alana yeni ulaşmış olan bireylerin ve grupların uyum sürecinden geçtiğini ileri sürerken, bunun dört aşamada gerçekleştiğini belirtmiştir. Bunlar; Karşılaşma ve ilişki kurma, sınırlı kaynaklar üzerinde rekabet, devletin yeni gelenleri kamusal alana barışçıl bir şekilde dahil etme çabası ve isteğe bağlı ya da zorunlu asimilasyon/uyum şeklinde belirtilebilir (Kaya, 2014: 12). Uyum sürecinin ilk aşaması olan karşılaşma ve ilişki kurma, göç eden bireylerin ulaştıkları yerdeki halihazırda bulunan bireyler ile karşılaşarak ilişki kurmalarını; ikinci aşama olan sınırlı kaynaklar üzerinde rekabet, birlikte yaşamaya başlayan iki farklı grubun yaşam alanındaki kaynaklarda hak iddia etmeleri sonucu çıkan paylaşım sorunlarını; üçüncü aşama olan devletin yeni gelenleri kamusal alana barışçıl bir şekilde dahil etme çabası, üst bir yönetim olarak devletin çatışmayı ve rekabeti önleyerek yeni gelen grupları kamusal alana çekmek amacıyla ürettiği politikaları; ve son aşama olan isteğe bağlı ya da zorunlu asimilasyon/uyum, devletin göç ile gelen gruplara yönelik yönlendirici politikalarının yer aldığı uygulamaları ifade etmektedir (Park ve Burgess, 1921; akt.Kabakuşak, 2018: 108).

Bu teorinin yanı sıra ABD ile özdeşleşen ikinci önemli asimilasyon çalışması Milton Gordon tarafından geliştirilen "Asimilasyon Süreci Teorisi"dir. Gordon bu teorisini "*Assimilation in American Life: The Role of Race, Religion and National Origins*" adlı çalışmasında bir tablo yardımıyla açıklamıştır. Ona göre süreç aşağıda tabloda aktarıldığı şekilde gerçekleşmektedir (Şan ve Haşlak, 2012: 38).

³ Asimilasyon kavramı çalışmada Robert Ezra Park ve Ernest W. Burgess'in tanımı çerçevesinde ele alınmış olup, yukarıda kısaca açıklanan İrk İlişkileri Döngüsü Teorisi, ABD'deki asimilasyon aşamalarını ortaya koyması açısından önem arz etmektedir.

Tablo 1: Gordon'un Asimilasyon Süreci Teorisi

Süreç ya da Şart	Asimilasyon Tipi veya Aşaması	Özel Kavram
Yerli toplumun kültürel öğelerine doğru dönüşüm	Kültürel veya davranışsal asimilasyon	Kültürleşme (Acculturation)
Birinci grup bazında, geniş çaplı yerli toplumun kulüplerine ve kurumlarına giriş	Yapısal asimilasyon	-----
Yaygın karışık evlenmeler	Evlilikle asimilasyon	Karışım (Amalgamation)
Yerli topluma dayalı birliktelik anlayışının geliştirilmesi	Tanımlamaya dayalı asimilasyon	-----
Önyargıların yok olması	Kabullenilmiş durum asimilasyonu	-----
Ayrımcılığın yok olması	Kabullenilmiş davranış asimilasyonu	-----
Güç ve değer çatışmalarının yok olması	Yurttaşlık asimilasyonu	-----

(Kaynak: Gordon, 1964: 71; akt.Şan ve Haşlak, 2012: 38)

2.2. Etnik Kimliğe İlişkin Temel Yaklaşımlar

Kendimizin kim olduğu sorusuna verdiğimiz cevap özelliği taşıyan, başkalarına yansıttığımız ve zaman içinde kurduğumuz ilişkiler aracılığıyla biçimlenen bireysellik ve farklılık simgeleri anlamına gelen kimlik (Rumelili, 2020: 389) ile ilgili sosyal bilimler alanında günümüze dek birçok metin yazılmış olmasına rağmen kesin bir teorileşmeden söz etmek mümkün görünmemektedir.

Birçok alanla ilişkili olması sebebiyle ortak bir şekilde tanımlanması güç olan kavramın daha iyi anlaşılabilmesi için teorik temellerini incelemek gerekmektedir. Konu ile alakalı yazılmış metinler incelendiğinde kimliğin temel yaklaşımları ile ilgili olarak çeşitli sınıflandırmalarla/adlandırmalarla karşılaşılmıştır. Bazı kaynaklarda kimlik üzerine araştırmaları bulunan sosyal bilimcilerin yaklaşımlarına değinilirken (Anık, 2012: 22-39), bazı kaynaklarda ise daha farklı sınıflandırmalara/adlandırmalara yer verilmiştir. Bu duruma Bahar Rumelili'nin (2020: 389-397) yaptığı "Özcü/İnşacı/Araçsal Yaklaşımlar" biçimindeki sınıflandırma örnek olarak gösterilebilir. Çalışmanın genel çerçevesi Amerikan kimliğinin ne olduğu, nasıl oluştuğu ve evrildiği şeklinde dönemsel bir yapı izlemesi nedeniyle Assiye Aka'nın (2010: 20-23) değindiği ve literatürde genel kabul görmüş olan "Modernizm/Sosyal İnşacılık/Postmodernizm Yaklaşımları" şeklindeki sınıflandırmadan yararlanılarak ortaya konmuştur.

Kimliğin -çoğunlukla kabul edilen- modernizmin bir ürünü olduğu düşüncesinden hareketle modernizm-kimlik ilişkiseliliği en çok tartışılan yaklaşımların başında gelmektedir. Bilindiği üzere "Batı" kökenli olan modernizmin temelleri Aydınlanma ile atılmış, daha sonra Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi'yle evrensel bir hal almıştır. Bunun sonucunda da toplumsal oluşumları temelinden etkilemiş ve şekillendirmiştir. Batılı toplumlar bu şekillendirme neticesinde kendilerini yönetecek yasaları yapmış, sözleşmeye dayalı hukuk ve vatandaşlığa dayalı ulus sistemini oluşturmuşlardır. Geleneklerinden kopartılmış olan bireye modern şehirlerde yaşam, ikincil ilişkiler ve vatandaşlık üst kimliği verilmiştir (Dalbay ve Avcı, 2018: 18). Bu üst kimlik kendi döneminde toplumsal koşullar çerçevesinde belirli başarıya ulaşsa da günümüzde üst kimliklerin iflasından sıklıkla söz edilmektedir.

Kimliği modernizm ile ilişkilendiren Eric Kaufmann'a göre, geleneksel topluluğa üye olan ve somut bir şekilde yaşayan birey -günümüzdeki anlamda- kimlik sorunu yaşamamaktaydı. Kimliklerin yükselişi, toplumun bireyselleşmesi neticesinde gerçekleşen topluluğun çözülmesinden kaynaklanmıştır (Bilgin, 2007: 48). Kaufmann bireyin geleneğin kapsamından ayrılmasında yalnızca onun iradesinin değil, aynı zamanda yönetimi altında

bulunan kişileri saymak, tanımak ve denetlemek arzusunda bulunan devletin ve onun hukuk sisteminin de etkisinin olduğuna değinerek bu ilk modernlik döneminde kimliklerin daima üstten geldiğini ileri sürmüştür (Aka, 2010: 21).

Modernizm için dönüm noktası 1960'lı yıllar olmuştur. Birey bu dönemde melez haline gelmiştir. Bu dönemin karakteristiğine değinmek gerekirse dönüşümsel (refleksif) olduğunu söylemek mümkündür. Başka bir deyişle bireylerin bir anlamda kendileri oldukları ve her şeyi sorguladıkları bir süreçtir. Aslında bu süreç Kaufmann'a göre çatışmalıdır ve kimlik bu evrede ortaya çıkarak parçaları bir araya getirir. Dönüşümsellik (refleksivite) kesinlikleri yıkarken kimlik anlam inşa eder. Böylece bireyi birleştirir ve tekilleştirir (Bilgin, 2007: 50).

Kimliğin önemine vurgu yapan Sosyal İnşacılık, modernizmde gördüğümüzün aksine kimliklerin verili değil, süreç içerisinde bireylerin kendilerini tanımlamalarına ve bu tanımlamalarının ötekiler tarafından ne oranda kabul gördüğüne bağlı olarak biçimlendiğini ve değiştiğini savunurlar (Wendt, 2016: 283-284). Bir örnek ile konuyu somutlaştırmak gerekirse, nüfus olarak yoğunluğu Hristiyan olan bir devlet Sosyal İnşacılık Yaklaşımı'na göre otomatik olarak Hristiyan kimliğini alamaz. Bu devlet, kendini Hristiyan olarak tanımladığı ve ötekiler tarafından kabul gördüğü derecede Hristiyan kimliğine sahip olur. Temelde kimliklerin inşa aşaması sosyal bir süreçtir ve var olabilmek için kimlik daima bir ötekinin tanımlamasına ihtiyaç duyar.

Birbirine zıt ve düşman olan kimliklerin hangi sosyal ve siyasal süreçler sonucunda inşa edildiğini inceleyen sosyal inşacılık, etnik ve milletler arası çatışmaların farklı kimliklerin kaçınılmaz bir neticesi olmadığını savunur. Bu yaklaşıma göre düşman kimlikler farklı sosyal ve siyasal süreçler sonucu önemini kaybedebilir, dahası dost kimliklere dönüşebilir (Rumelili, 2020: 390-391). Buradan çıkarılacak sonuç, Sosyal İnşacılığa göre kimlikler statik birer olgu değil, sürekli gelişen ve değişen canlı birer varlıktır.

Modernizm ve sonrasında genel olarak kimlik yaklaşımları postmodernizm-kimlik kapsamındaki yaklaşımlardan net çizgilerle ayrılmamıştır. Burada postmodernizm radikal bir kırılma ya da kopuş yerine bir kıvrılmayı, dönüşümü meydana getirir (Kahraman, 2007: 9). Postmodernizm kimliğin, modernizmin ileri sürdüğü gibi nihai ve tanımlanmış bir olgu olduğu anlayışından uzaklaşır ve bir süreçlenme olduğunu ileri sürer (Kahraman, 2007: 16-17).

Postmodernizm-kimlik ilişkisini daha net kavrayabilmek için postmodernizm kavramını biraz daha açmak gerekmektedir. Postmodernizm, bazıları açısından modernizmden kopuş anlamına gelirken, bazıları için ise modernizmin yeni versiyonudur. Kavramı kimisi tarihin sonu, ulus devletlerin bitişi olarak görüp endişelenirken, kimisi de en kıyıda köşede kalmış kimlikleri bile ortaya çıkaran, sınırları saydamlaştıran, toplumsal temsiliyetleri öne çıkaran ve siyasal, sosyal, ekonomik duvarları yıkarak insanlara görülmemiş fırsat eşitlikleri sağlayan bir varlık olarak kutsamışlardır (Dalbay ve Avcı, 2018: 22-23). İki dönem arasındaki kavramsal farkı gösterebilmek amacıyla sosyolog Zygmunt Bauman (2003: 131), "özgürlük, eşitlik ve kardeşlik modernizmin sloganıydı. Özgürlük, farklılık ve hoşgörü ise postmodernizmin ateşkes formülüdür" demiştir.

Postmodernizm ulus ve toplumsal sınıf şeklindeki evrensel kimliklerin yerine tikel kimliklerin önem kazandığını ileri sürmektedir (Selçuk, 2012: 84-85). Bunun yanı sıra herkesin kendi gerçekliğinin olduğunu ve bu gerçeklik çerçevesinde haklı olduklarını ileri sürerek değişmez evrensel gerçekliğe karşı çıkar. Üst bilgi ve üst gerçekliğe karşı çıktığı gibi modernizmin idealize edilmiş, monist üst kimlik anlayışına da karşı çıkarak kimliklerin yerelliğini, çeşitliliğini, tercih edilebilirliğini ve heterojenliğini savunur (Dalbay ve Avcı, 2018: 23). Postmodernizm ile birlikte bireysel kimlik düşüncesi, toplumsal hayatta ön plana çıkarak değişim ve dönüşüm sürecine girmiştir (Köksalan, 2009: 6). Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından ise saydamlaşan ulusal sınırlar sebebiyle ulusal kimlikler büyük ölçüde zayıflamış, nüfusun heterojenleşmesiyle birlikte toplumlarda etnik ve kültürel kimlikler ön plana çıkmıştır (Dalbay ve Avcı, 2018: 28).

3. AMERİKAN HALKI: ÇOKLUKTAN MÜTEŞEKKİL BİRLİK

Hikayesi göçmenlik ve çeşitlilik üzerine kurulu olan ABD halkı, bugüne dek ülkelerine milyonlarca göçmen kabul etmiştir. Genellikle kendi ülkelerinde baskı, zulüm, fakirlik ve eşitsizlik gibi faktörler ile boğuşan insanların kurtuluş olarak gördüğü ülke ilk olarak kendilerinden geçmişlerini bırakmalarını ve mevcut kültürel normları kabul

etmelerini dayatan “Anglo-Uyum (Anglo-Conformity)”⁴ modelini, ardından “Eritme Potası”⁵ denen asimilasyon fikrini benimsemiş ve homojen bir Amerikan kimliği için çaba sarf etmiştir. Şu an için ise çeşitliliğe daha çok değer vererek çokkültürlülüğün “Salata Kasesi”⁶ metaforunu benimseyen Amerikalılar, etnik miraslarını tekrar yaşatmaya başlamışlardır. Bu kapsamda bu bölümde ABD’nin dil ve din olgusu ile etnik profili üzerinde durularak bir ölçüde çokkültürlülüğünü oluşturan faktörlere değinilmiş olacaktır.

3.1. ABD’nin Dil Olgusu

ABD’nin temellerinin atıldığı süreçte kimliğin ana bileşenlerinden biri ortak dil olgusu yani İngilizce olurken, bugün ülkenin herhangi bir şehrinde caddede yürürken farklı dillerin konuşulduğunu duymak oldukça doğaldır. Ülkede en çok konuşulan dil olan İngilizcenin ardından İspanyolca gelmektedir. 2017 yılı tahminlerine göre nüfusun %78,2’si İngilizce, %13,4’ü İspanyolca, %1,1’i Çince konuşurken diğer dillerin oranı %7,3’tür (CIA, 2021).

Anayasa ile tanımlanmış bir şekilde resmi dili bulunmayan federal devlette defacto olarak İngilizce en çok kullanılan dil konumundadır. Ancak ülkede resmi dilin Anayasa ile belirlenmemiş olması çeşitli tartışmaları da gündeme getirmiştir. Bir kesim Kanada’yı örnek göstererek iki farklı dilin konuşuluyor olmasının (İngilizce ve Fransızca) eyaletlerin ayrılmasına sebep olduğunu ileri sürerek İngilizcenin resmi dil olarak kabul edilmesini isterken, diğer kesim ise iki ülkenin birbirinden farklı olduğunu, Kanada’da Fransızca konuşanların büyük bir bölümünün sadece tek bir bölgede (Quebec) yaşarken, ABD’de İspanyolca konuşanların tüm ülkeye yayıldığını, böyle bir yasanın kabulü halinde diğer dilleri konuşanların göze batarak hayatlarının zorlaşacağı ve bu yasanın ABD’ye zarar vereceğini ileri sürmektedirler (Clack, 1997: 7). Eyaletlerde ise resmi dil konusunda standartlık/tekdüzelik bulunmamaktadır. Ülkede bulunan elli eyaletin her biri için anayasal düzenlemede farklı durumlar söz konusudur. Eyaletler, sadece İngilizceyi resmi dil kabul edenler, İngilizceyle birlikte diğer dilleri de resmi dil kabul edenler ve hiçbir dili resmi dil kabul etmeyenler şeklinde üçe ayrılır (CIA, 2021).

Bütün bunlara rağmen ülkede İngilizce resmi dil olarak kabul edilmese dahi vatandaşlık temininde önemli etkenlerden biridir. Bilhassa çocukların eğitimi söz konusu olunca İngilizce bilmek hayati bir öneme sahiptir. Çünkü kamusal alanda görünür ve var olabilmek buna dayanmaktadır. Kymlicka (2006: 480-481) ABD hükümeti içinde veya hükümet ile ilişkili kurumlarda çalışabilmek için gerçekleştirilecek başvurularda İngilizce konuşabilmenin tercih değil zorunluluk olduğunu ve bu durumun toplumsal kültürü meydana getirebilmek, ortak ulusal bir dilde vatandaşları bu toplumsal kültüre entegre edebilmek için liberal milliyetçi demokrasi stratejisinin bir parçası olduğunu ileri sürer.

Günümüzde ülke içinde farklı dillerin konuşulması, çocukların ikinci bir dilde eğitim alabilmesi, sokaklarda trafik tabelalarının İngilizcenin yanı sıra en çok konuşulan dil olması sebebiyle İspanyolca olarak da yazılması hoşgörü ile karşılanmaktadır. Ancak 1960’lı yıllara kadar ülkede tek dillilik savunularak iki dilli eğitim yasaklanmış, hatta dokuzuncu sınıf öncesi başka dilde yazılmış eğitim materyallerinden faydalanmak dahi çocukların Amerikan değerlerini benimsemelerini sekteye uğratacağı düşüncesiyle yasaklanmıştır (Koçak, 2013: 314).

3.2. ABD’nin Din Olgusu

Amerikan kimliğinin temel bileşenlerinden olan Hristiyanlık -hatta ondan da çok Protestanlık- beyaz ve Anglo-Sakson olmak kadar önemlidir. Hatta günümüzde beyaz olmak kavramı karmaşıklaştığı için Protestan olmanın daha öne geçtiği söylenebilir. ABD ile ilgili araştırmaları bulunan birçok kişi ülkenin dini bir heyecan/coşkunlukla kurulduğunu ve din olgusunun kuruluşun itibaren siyasi ve kültürel bir birliktelikle ülkeyi şekillendirdiğini ifade etmektedirler (Fowler ve Hertzke, 1995: 4).

Protestan bir topluluk olarak kurulan ABD’de iki yüz yıl boyunca hemen hemen herkes Protestan’dı. Daha sonradan Almanya, İtalya, Polonya ve İrlanda’dan gerçekleşen Katolik göçler sonucu 2000’li yıllara gelindiğinde Protestan oranı %60’lara kadar düşmüştür. Ancak ülkeye yüzyıllar boyunca yerleşen Protestan ahlakı ve

4 Ülkeye göç eden göçmenlerin Amerikan toplumu ile bütünleşebilmesi için Amerikan değerlerini yani Amerika’yı ilk kez koloni haline getiren İngiltere’nin Anglo-Sakson ve Protestan değerlerini özümsemelerini amaçlamaktadır (Şan ve Haşlak, 2012: 36).

5 Yahudi asıllı yazar Israel Zangwill’in kavramsallaştırmış olduğu toplumsal entegrasyon planıdır. Amaç yönetim tarafından ABD içerisindeki farklı geçmiş ve aidiyetlere sahip olan azınlıkları tek bir üst kimlikte birleştirebilmek ve tek tipliliği yaratabilmektir (Çoban, 2012: 22).

6 Eritme Potası yaklaşımının tersi olarak ileri sürülen kavram, azınlık grupların aidiyet, kültür veya sahip oldukları değerlere karışılmayarak çokkültürlülüğe dayalı oluşturulan bir sistemdir (Çiftçi, 2020: 96).

kültürünün etkisi yüzdeler değişse bile değişmemiştir. Kısaca Huntington'ın (2004: 63) deyimiyle "ABD Protestan doğmuş ve Protestan haline getirilmesi gerekmemiştir."

ABD'de bilinenin aksine dini özgürlükler kuruluştan beri barışçıl bir ortamda değil mezhep kavgaları ile gerçekleşmiştir (İmga, 2010: 21). Ülke tarihinde mezhepsel en büyük gerginlik, Protestan-Katolik gerginliğidir. Öteki olarak algılanan Katolikler dışlanmış ve ayrımcılığa uğramışlardır. 1789 yılında ABD'deki Katolik oranının %1 olmasının nedeni de bu katı tavidir (Huntington, 2004: 92-98). Daha sonraları önceden de belirtildiği gibi gerçekleşen Katolik göçleri ile ABD'deki Katolik oranı artsa da etki değişmemiştir. ABD kurucu babalarından Thomas Jefferson din özgürlüğünü gerçekleştirilemeyen ülkelerin büyük acılar yaşadığını dile getirerek, birlik/bütünlük için din olgusunun ve hoşgörünün önemine vurgu yapmıştır (Berktin, 1966: 79-80). Buradan hareketle kısaca kolonyal ABD için vicdan hürriyetini onaylayan yapılardan baskıcı dini yapılara kadar çeşitlendirilebilecek devlet ve kilise uygulamalarından bahsetmek mümkündür (İmga, 2010: 86).

ABD hem özgürlük ruhuna sahip olunması hem de oldukça dindar bir halk olmayı başararak her zaman dini açıdan diğer ülkelerden farklı bir özelliğe sahip olmuştur. Bazı yorumlarda ABD'nin dünyanın gelmiş geçmiş en dindar ülkesi olduğu, bunun tek sebebinin de ülkede dinin her yerden daha özgür bir şekilde yaşanması olduğu ileri sürülmüştür. Gerçekleştirilen anketlerde halkın kendisini dindar olarak görme oranı %65'lerde iken, inançlı olduğunu dile getirme oranı %86'lardadır (Huntington, 2004: 83-87). 2014 yılı verilerine göre ülkedeki inanç dağılımı ise %69,8 Hristiyan (%46,5 Protestan, %20,8 Katolik, %1,6 Mormon, %0,9 diğer Hristiyanlar), %23,4 dinsiz ya da hiçbir dine bağlı olmayan, %1,9 Musevi, %0,9 Müslüman, %0,7 Budist ve %1,8 diğer dinler şeklindedir (CIA, 2021).

Kuruluşundan beri dinsel olarak çoğulcu bir anlayışın hakim olduğu ABD'nin bu başarısı, kuşkusuz kuruluş zamanlarında din adamlarının siyasetin dışında kalması, oluşturulan cumhuriyetin laik özelliklerine sahip olması ve hiçbir dini cemaatin çoğunluk olarak ortaya çıkmamasıyla açıklanabilir (Clack, 1997: 56).

3.3. ABD'nin Etnik Profili

Etnik grup veya ırk olarak ifade edilen topluluklar için arılık ya da saflıktan bahsetmek pek olası değildir. Bununla birlikte geçmişte olduğu gibi günümüzde de etnik kimlikler varlığını sürdürmektedir. Bu sebeple Amerikan kimliğinden söz ederken dil ve dinin yanı sıra bunlar kadar değerli olan etnik aidiyetlerin önemini de dile getirmek gerekmektedir.

Etnik profil konusunda ABD hiçbir şeyde olmadığı kadar çarpıcı bir örnektir. Dünya üzerinde bütün ülkelerden aldığı göçler sebebiyle en çok etnik çeşitliliğe sahip olan ülke konumundadır. Bu kadar fazla etnik çeşitliliği bünyesinde barındırmasına rağmen Protestan ve Anglo-Sakson (WASP) kökeni dışında kalanlar, kendilerini dışlanmış, haksızlığa uğramış, yalnız, eksik ve farklı hissedebilir. Azınlık psikolojisi ya da etnik bilinç düşüncesi içine giren bir grup kendisini egemen gruptan farklı tanımlama yoluna gider ve bu durum bazen olumlu anlamda kültürel zenginliğe yol açarken, bazen büyük kaoslara yol açabilir (Sowell, 1981: 3).

Bugün nüfusu 330 milyonu bulan ABD'nin etnik sınıflandırması, WASP (White Anglo-Saxon Protestant), Amerikan Yerlileri, Afro-Amerikanlar, Asya-Amerikanlar, Hispanik/Latinolar ve diğerleri şeklindedir (Kivisto, 2002: 75).

3.3.1. WASP (White Anglo-Saxon Protestant)

ABD'nin hem göçlere hem de Birleşik Krallık'a karşı kalkışmış olduğu mücadelenin sonucunda yoğun şekilde etkisini hissettiren İngilizce kadar Anglo-Sakson kültürde varlığını hissettirmekteydi. Geçen süreç sonucunda bu yapı kendisini "WASP" ifadesinde bulmuştur. Anglo Protestan kültür, özellikle ABD'yi ABD yapan değer olarak görülmüştür (Huntington, 2004: 59). Zaman içerisinde temelleri Germenlere dayanan Anglus ve Saksonların kaynaşması ile oluşan Anglo-Sakson kavramı MS. 5. ve 11. yüzyıllar arasındaki Birleşik Krallık toplumuna atıfta bulunur. Tanım, zamanla Kuzey Avrupa'yı da içine alacak şekilde genişlemiş, Protestan inancının da dahil olması sonucu uzun yıllar baskın güç olan WASP'ı oluşturmuştur (Horsman, 1981: 23). Bununla birlikte ayrıcalıklı pozisyona sahip olan WASP kültürü farklı dönemlerdeki uygulamalarıyla bazen yerlileri medenileştirme, bazen de siyahilerin çalıştırılması ve kültürel farklılığın eritilmesinde önemli rol oynamıştır (Donoghue, 2010: 950).

WASP, Amerikan kimliğinin hem kuruluşu hem de temelinden beri devam eden en önemli yapıtaşı konumundadır. Özellikle göçmenlerin uymaları ve benzemeleri gereken kültürün merkez noktasını Anglo Protestan kültürü oluşturmuştur. Bunun dışında WASP'ın diğer bir bileşeni de beyaz olmaktır. Beyazlıktan kasıt hem tensel bir renk hem de bir tür ideoloji, beyaz bir nativizm barındırmaktadır (Huntington, 2004: 310-311).

Şu an için ABD'de ırksal olarak %60'a yakın oranla çoğunluk konumunda bulunan WASP'lar "Amerikan Nüfus Sayım Bürosu"nun gerçekleştirdiği araştırmalara göre 2044'ten itibaren bu özelliklerini kaybedeceklerdir. Bu durum kendisini WASP'a ait hisseden kesime ayrıcalıklarını kaybetme korkusu yaşatmaktadır (Çiftçi, 2020: 100).

3.3.2. Amerikan Yerlileri (Indians-Kızılderililer)

Geçmiş otuz bin yıl öncesine kadar giden kıtalararası gezginler, ilk Amerikan göçmenleridir. Avcı toplayıcı bir yapıya sahip olan gezginler, hayvan sürülerinin peşinden bugün adı "Bering Boğazı" olan geçidi geçerek Asya'dan ABD'ye varmışlardır. Christoph Colomb 1492'de San Salvador'da karaya çıktığında burayı Hindistan zannettiği için bölgeye "Indies" adını vermiştir. Buradan hareketle de Amerikan Yerlilerine Hintliler anlamında "Indians" denmiştir (Clack, 1997: 4). Değnilmesi gerekir ki bölge keşfedildiği sırada yaklaşık olarak kırk milyon insan yaşamaktaydı. 15. yüzyılda milyonlarca dile getirilen yerlilerin sayısı 1800'lü yıllara gelindiğinde ciddi bir düşüş yaşamıştır. Bunun başlıca sebebi bölgede artan nüfus ile birlikte genişleyen egemenlik alanıdır (Embassy of the United States, t.y.: 3). Gerçekleşen yüksek miktardaki göç sonucu Yerliler baskı, savaş ve zorlamalarla topraklarından olarak verimsiz topraklarda yaşamaya mecbur bırakılmışlardır. Günümüzde hala yoksulluk, işsizlik Yerliler için devam eden bir sorundur (Clack, 1997: 4).

İlerleyen süreçlerde batı dilini, kültürünü, dinini benimseyen ve Avrupalı gibi olmaya başlayan Yerliler, Avrupalılar ile ticaret yapmış, müzakereler yoluyla sürgün politikalarından vazgeçilmesi için çabalarda dahi bulunmuşlardır. Ancak bu çaba, kabilelerin sürgün edilmesini engelleyememiştir (Chomsky, 2014: 12). Günümüzde ABD nüfusunun %1,3'ünü oluşturan Amerikan Yerlileri, sürgünler, savaşlar ve çeşitli salgın hastalıklar sonucu büyük kayıplar vermişlerdir. Hatta bazı kabileler tamamen yok olurken, bazıları kültürlerini ve dillerini yitirmişlerdir (Clack, 1997: 4-5).

3.3.3. Afro-Amerikanlar

ABD'ye 1619 ile 1808 yılları arasında isteksiz olarak gelen bir kesim bulunmaktaydı. Bunlar köle olarak getirilen Afrikalıları (Clack, 1997: 6). Günümüzde yoğun bir nüfusa sahip olan Afro-Amerikanlar, koloniler döneminde büyük toprakların işlenmesi amacıyla getirilmiş ve uzun yıllar kölelik yapmışlardır. Geçmişe nazaran bugün haklarının birçoğunu elde etmiş olsalar da ayrımcı ve ırkçı söylemlerin tamamen ortadan kalkmadığını söylemek mümkündür (CIA, 2021).

Kölelik zamanlarında Afro-Amerikanlar özellikle Güney Eyaletleri'nde önemli bir nüfusa sahip olmuşlardır. Öyle ki Kuzey ve Güney arasında meydana gelen iç savaştan önce Güney nüfusunun üçte biri Afro-Amerikalardan oluşmaktaydı. Kölelik dönemlerinde okuryazarlık yasak iken, köleler arası evlilik ise sahipleri müsaade ettikleri sürece serbestti ("Slavery in America", t.y., par. 14).

Çalıştırılmak üzere köle ticareti amacı ile ABD'ye getirilen Afrikalıları, zamanla çoğalarak önemli bir nüfusa ulaşılar da eşitlikçi bir yaklaşımla karşılaşmak ve haklarını almak için büyük çabalar vermeleri gerekmiştir. Nisan 1861'de özgür kuzey eyaletleri ile Birlik'ten ayrılan on bir güney eyaleti arasında köleliği sona erdirmek için iç savaş patlak vermiştir. Savaşın ortalarına doğru 1 Ocak 1863'te Başkan Abraham Lincoln "Köleliği Kaldırma Yasası" nı yayınlamıştır. Ancak köleliğin tüm ülkede kaldırılması 1865 yılında Anayasa'nın 13. maddesinin kabulüyle gerçekleşmiştir. Ancak köleliğin sona ermesinden sonra bile Afro-Amerikanlar eğitimde eşitsizliğe ve ırk ayrımına maruz kalmışlardır (Clack, 1997: 6).

1950'lerin sonu 1960'ların başında Afro-Amerikanlar Dr. Martin Luther King liderliğinde yasalar önünde eşit olmak ve ırk ayrımına son vermek amacıyla şiddet içermeyen eylemler gerçekleştirmişlerdir. Her tür ırktan üç yüz binden fazla insanın katıldığı bu eylemler, 28 Ağustos 1963 tarihinde Lincoln Anıtı önünde doruk noktasına ulaşmıştır. Bundan kısa bir süre sonra ABD Kongresi, Afro-Amerikalılara, oy kullanma, işte ayrımcılığın yasaklanması, toplum hizmetleri ve eğitimde eşitlik gibi haklar vermiştir (Wiltse, 2018: 256). Günümüzde Afro-

Amerikanlar ABD nüfusunun %13,4'ünü oluşturmaktadırlar. Geçtiğimiz 20-30 yıllık süreçte büyük hamleler yapan orta sınıf gelişmiş ve refah seviyelerini arttırmışlardır. Ancak bu süreçte en büyük gelişme ABD'deki beyaz halkın tutumunda olmuştur. King'in konuşmasının üzerinden geçen bir kuşağın ardından genç Amerikalılar, bütün ırklara saygı duyan bir tavır takınmaya başlamışlardır (CIA, 2021).

3.3.4. Asyalı Amerikanlar

Asya ülkelerinden ABD'ye göç etmiş olan kesim için kullanılan tabir Asya-Amerikan'dır. Çok geniş bir kapsamı olan Asya-Amerikan tabiri, Hindistan, Japonya, Çin, Kore, Pakistan, Malezya, Tayland, Kamboçya ve Vietnam gibi ülkelerden gelen insanları tanımlamaktadır ("The Rise of Asian Americans", 2013: 4). ABD nüfusunun 1965 yılında sadece %1'ini oluşturan kesimin 2020 yılındaki oranı, %5,9'dur (CIA, 2021).

Asyalılar, 20. yüzyıl başlarında ABD toplumuna uyum hususunda büyük çaba göstermişlerdir. Bu kapsamda 2000'li yıllarda 1900'lerde Musevilerin yaptığı gibi ticarete atılmış ve aile işletmelerini ABD'ye taşımışlardır (İrem, 2005: 215). Bugün ABD'de yirmi milyon civarında Asya kökenli insan yaşamaktadır. Ülkeye yakın zamanda gelmelerine rağmen etnik gruplar içinde en başarılı ve ekonomik düzeyleri diğerlerine nazaran daha yüksek olan kesimdir. Bunun yanı sıra eğitim seviyeleri diğer etnik gruplara göre daha yüksektir (Clack, 1997: 8).

3.3.5. Hispanikler/Latinolar

İspanya'nın Kıta'nın en eski sömürge devletlerinden biri olmasından ve Latince konuşmalarından dolayı Hispanik/Latino olarak adlandırılan bu kesim, Beyaz Amerikanların (WASP) ardından %18,5 gibi bir oranla ABD'deki en büyük etnik grubu oluşturmaktadırlar (US Census Bureau, 2017). Bu grubun diğer etnik gruplara göre en güçlü yanı, anavatanları ile olan bağlarını koparmamaları ve dil ile kültürlerine olan bağlılıklarıdır. Ancak bu bağlılıklarının ABD'deki hayata katılımlarını güçleştirdiği de dile getirilmesi gereken bir gerçektir (Yanık, 2013: 168-169).

Bu etnik grubun adlandırılması konusunda çeşitli kaynaklarda karşılaşılan farklı adlandırmaların (İspanik, Hispanik, Latino vb.) yanı sıra genel olarak literatürdeki birçok çalışmada birbiri yerine kullanılan Hispanik ve Latino kelimelerinde önemli farklılıklar bulunmaktadır. Hispanik kelimesi, köken olarak ana dili İspanyolca olan ülkeler ve etnik kökeni bu ülkelere ait olan kişileri ifade ederken; Latino kelimesi ise Latin Amerika'dan ABD'ye göç eden kişiler için kullanılmaktadır (Çiftçi, 2020: 101).

Bu kesimin dillerine ve vatanlarına bağlılığın dışında bir diğer ayırt edici özellikleri, büyük çoğunluğunu gençlerin oluşturmasına rağmen düşük ücretlerle çalışmaları, eğitim seviyelerinin düşük olması ve siyasette etkin bir rollerinin olmamasıdır (Yanık, 2013: 170). Yapılan araştırmalara göre 20. yüzyılın sonlarına doğru tüm nüfusun sadece %5'ini oluşturmalarına rağmen günümüzdeki oranı %18,5, 2050'de ise %25'leri aşacağı öngörülmektedir (Çiftçi, 2020: 101).

3.3.6. Diğer Etnik Gruplar

ABD'de etnik çeşitlilik önceki başlıklarda sayılanlarla sınırlı değildir. Ancak ABD içinde en çok görünen ve azınlıklar içinde çoğunluğa sahip olan gruplar değerlendirilmektedirler. Bunlar dışında kalan etnik grupları da bu kategori altında ele almanın uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Bu gruplardan ilki, ülke nüfusunun %0,2'sini oluşturan Yerli Hawaii ve Diğer Pasifik Adaları nüfusudur. Bir diğer grup ise ülke nüfusunun %6'sını oluşturan ve kendisini tek bir ırka ait görmeyen, bu sebeple kategorilerin hiçbirinde değerlendirilemeyen kesimdir (CIA, 2021). Bir diğer unsur olarak Latin kökenliler gibi ABD ile organik bir bağ kuramayan İtalyanlar gösterilmektedir. Anavatanlarıyla güçlü bağları devam etmekte olan ve geleneksel köklerine aidiyetleri kuvvetli olan İtalyanların, ABD siyasetine ilgisi oldukça azdır (İrem, 2005: 215). ABD'ye yalnızca 1880-1924 yılları arasında dört buçuk milyon İtalyan'ın göç ettiği bilinmekte olup, bunların büyük bir kesiminin fakir ve okuryazar olmadıkları söylenmektedir (Gürsel, 2007: 66-69).

4. TARİHSEL SÜREÇTE AMERİKAN KİMLİĞİNİN EVRİMİ

Amerikan kimliği dendiğinde salt ve homojen bir Amerikalı kimliğinden bahsetmek pek mümkün görünmemektedir. Bunun sebepleri yüzyıllar boyunca değişen algılar, yaşanan gelişmeler ve birbiri ile iç içe geçmiş etnik, dini ve kültürel grupların çeşitliliğinden kaynaklanmaktadır.

Amerikan kimliği, koloni çağlarından itibaren ABD'ye büyük gruplar halinde göç eden insanların geldikleri yerler ile olan bağlarını kopartıp, yeni yurtlarında eski kültürlerini Amerikanlaştırarak meydana getirdikleri yeni kültür, yurt, ulus kavramı ve ideolojinin vücut bulmuş halidir (Nevins ve Commager, 2014: 348). Amerikan kimliğinin tarihsel süreç sonucu ortaya çıkan bu kendine has yapısını anlayabilmek amacıyla Alexis de Tocqueville (2010: 387), "Nasıl oluyor da bu birleşik devletlerde yaşayanlar daha dün göç etmelerine ve yanlarında adetlerini getirmemelerine rağmen sanki kendisininmiş gibi kasabasının, eyaletinin ve ülkesinin işlerine sıkı sıkıya bağlı?" Başka bir deyişle bu heterojen ve çeşitli yeni toplumun nasıl olur da bir ulus olarak bir arada kalabildiği sorusunu sormuştur. Buna cevap olarak da bu topluluğu Amerikan ulusu haline getiren değerler, demokratik haklara olan bağlılık olduğunu vermiştir (Caldwell, 2006: 49).

Bu tanımdan da yola çıkarak anlaşılacağı üzere tarihsel süreç içerisinde birçok farklı bileşen ile şekillenmiş olan Amerikan kimliğinin evrimini üç başlık altında ele almanın uygun olacağı değerlendirilmektedir. Bu başlıklar; Koloni Dönemi (1492-1763), Başkaldırı ve Bağımsızlık Savaşı (1763-1789) ile Kıtada Yayılma, İç Savaş ve Sonrası (1789 ve Sonrası) şeklindedir.

4.1. Koloni Dönemi (1492-1763)

ABD toprakları üzerinde en eski insan varlığının otuz bin yıl öncesine dayandığı ve daha önce de belirtildiği gibi Bering Boğazı sularının donarak bir köprü oluşturması sonucu Amerikan yerlilerinin ataları olduğu düşünülen insanlar, bu topraklara gelmiştir (Oruç, t.y.: 1). Bölgeye ilk gelen Avrupalıların ise 1000 yılında Vikingler olduğu; ancak burada kalıcı bir yerleşim yeri kurmayı başaramadıkları bilinmektedir (Clack, 1997: 17).

3 Ağustos 1492'de Hindistan'a ulaşmak amacıyla İspanya'dan yola çıkan Christoph Colomb'un iki ay süren yolculuğunun ardından yeni dünya tesadüfen keşfedilmiştir (Fredriksen, 2008: 2-4). İspanyolların başlattığı bu seferlere kısa sürede Fransa ve İngiltere başta olmak üzere Hollanda, Portekiz ve İsveç katılmıştır. Diğer deniz aşırı güçlerin katılmasıyla birlikte de bölgeye yoğun bir göç dalgası başlamış, üç yüzyıldan fazla süren göçler sonucu göçmen sayısı milyonları aşmıştır. Bugün Florida eyaleti sınırları içinde bulunan Kuzey Amerika'daki en eski yerleşim yeri olan St. Augustine şehri İspanyollar tarafından kurulmuş ve bu göçlerin çoğu ilk başlarda bu bölgelere gerçekleşmiştir (Sage, 2010: 13). Bölgeye gelen göçmenlerin güçlendikten sonra Batı Florida ve Teksas'ı ele geçirerek Kaliforniya'ya kadar olan alana yayıldıkları belirtilmektedir. Her ne kadar kıtanın keşfini ve ilk kalıcı yerleşim yerini İspanyollar yapmış olsa da ABD'ye giden yolda İngilizlerin rolü ve mirası çok daha belirleyici olmuştur (Eroğul, 2016: 75). 26 Nisan 1607 tarihinde bugünkü ABD'nin tarihi açısından dönüm noktası olarak kabul edilen ilk kalıcı İngiliz kolonisi Jamestown (Virginia) kurulmuş ve koloniyel dönemin İngiltere Kralı I. James'in adı verilmiştir (O'Callaghan, 2004: 12). İlk yerleşim yerinin kurulmasının ardından 1620 yılında Massachusetts olarak adlandırılan ikinci yerleşim yeri, İngiltere'deki mezhepsel bölünme ve çatışmalar sebebiyle ayrılan kişiler tarafından kurulmaya başlanmıştır. Bölgeye gelen kolonistler zenginlik arayışında olan ya da ülkelerinden sürgün edilen kitlelerden oluştuğu kadar kişisel ve dinsel özgürlük arayışında olan kitlelerden de oluşmaktadır (Özlük ve Doğan, 2017: 127). İngilizler kurdukları bu iki yerleşim yerinin ardından Atlantik kıyası boyunca Florida'dan Kanada'ya kadar uzanan on üç koloni kurmuşlardır (Armaoğlu, 2020b: 58). Sosyal, ekonomik ve siyasal alanlarda hızla gelişme gösteren kolonilere hem İngiltere'den hem de Avrupa'nın diğer ülkelerinden yoğun bir göç gerçekleşmiş ve nüfus olarak İngilizler, Fransızları geride bırakmıştır (Eroğul, 2016: 76). Bölgede gücü ele geçirmek isteyen iki ülke arasında uzun soluklu mücadeleler gerçekleşmiştir. Kıtanın gerçek sahipleri olan yerlilerin de zamanla dahil oldukları savaşlar, 1689'dan 1763'e kadar sürmüştür (Özlük ve Doğan, 2017: 129). Bu savaşlardan en önemlisi, Amerikan bağımsızlığına giden süreci de şekillendirmesi bakımından "Yedi Yıl Savaşları (1756-1763)" olmuştur (Kozłowski, 2010: 104-105). İngiltere bu savaşların galibi olmasına rağmen büyük bir ekonomik krizin içine girmiş ve krizi kolonilere yüksek vergilerle yıkmaya çalışmıştır. Ancak bu konuda umduğunu bulamamıştır (Ateş, 1984: 85-86).

Bugün ABD'ye bakıldığında tek bayrak ve ulusal idealler altında bir arada var olmaya çalışan çok sayıda farklı kültür ve kimlik görülmektedir. Bugünkü anlamda Amerikan kimliği düşüncesi koloni döneminin sonlarına kadar götürülebilmektedir. Koloni döneminin ilk yıllarında İngiliz dili, kültürü ve etnik yapısı kimlik anlayışında hakim iken, 1670'lere gelindiğinde Avrupa'nın başka ülkelerinden gerçekleşen göçler ile kimlik farklılaşmaya başlamıştır (Zielinski, 2020). Koloni döneminde ortak bir kimlikten ziyade, daha çok kendi kolonileri içinde ve koloni çıkarları doğrultusunda şekillenen bir kimlik mevcuttu. İngiltere'nin girdiği savaşlar sonrası düştüğü ekonomik krizden çıkmak için kolonilere ağır vergiler yüklemesi kolonilerde tepkilere yol açmış, bunun sonucunda da bir araya gelen kolonilerde ortak bir kimlik ve bağımsızlık fikri ortaya çıkmıştır (Spickard, 2007: 54).

4.2. Başkaldırı ve Bağımsızlık Savaşı (1763-1789)

Yedi Yıl Savaşları'nın sebep olduğu ekonomik krizi ortadan kaldırmak isteyen İngiltere, Kıta kolonilerine çeşitli vergiler yüklemiştir. Bunlardan ilki 5 Nisan 1764 tarihli "Şeker Yasası (Sugar Act)"dir. Şeker Yasası ile getirilen vergi oranları düşük olduğu için koloni halkı tarafından ciddi tepkilerle karşılanmamıştır (Johnson, 1959: 513-514). Tepkilerle karşılaşılmasına neden olan yasa 22 Mart 1765'te bizzat Kral tarafından yürürlüğe konan "Damga Pulu Yasası (Stamp Act)" ile gerçekleşmiştir (Cogliano, 2008: 46).

Damga Pulu Yasası'na karşı gösterilmiş olan direniş hareketi kolonilerin ortak çıkarları sebebiyle iş birliğinde bulunmaları, ortak özelliklerini ve bakış açılarını tanıyarak bir araya gelmeleri bakımından çok önemlidir. Ancak İngilizler, yasayı kaldırmaları sonucunda kolonilere karşı gururlarının kırıldığını düşünmüştür. Bu gururlarını kurtarmak için 18 Mart 1766'da İngiliz Parlamentosu'nun koloniler üzerinde mutlak yetkisinin olduğunu ve gerekli vergilendirmeyi yapabileceğine sahip olduğunu gösteren "Deklarasyon Yasası'nı (Declaratory Act)" çıkarmış ve bu yasanın ardından vakit kaybetmeden 1767 yılında "Townshend Yasası'nı uygulamaya koymuştur (Geise, 1992: 23-25). Uygulamaya koyulan bu yasa ile çay, kağıt ve cam gibi ithal ürünlere yeni vergiler getirilmiştir. Bu vergilere kolonilerden tepki gecikmemiş, giderek artan tepkiler sonucunda 1770 yılında çay hariç olmak üzere diğer ürünlerdeki vergiler kaldırılmıştır (McNeese, 2010: 10-11).

1764-75 yılları arasında İngiltere'nin kontrolü sağlamak için çıkardığı yasa ve uygulamalar her defasında kolonilerden büyük tepki görmüş ve ortam gittikçe şiddetlenmiştir. Özellikle 1773 yılında İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'ni batmaktan kurtarmak amacıyla çıkarılan "Çay Yasası (Tea Act)" sonucunda Boston limanında demirlemiş olan çay yüklü gemiye giren birkaç kişinin üç yüz kırk üç sandık çayı denize dökmesi üzerine İngiltere'nin tepkisi çok sert olmuştur. Mart 1774'te yayınlanan "Boston Limanı Yasası (Boston Port Bill)" ile liman ticarete kapatılmıştır. Bunun üzerine Virginia kolonisi Eylül 1774'te "Birinci Kıta Kongresi"ni toplamış ve Kongre'de, İngiltere ile yapılan ithalat ve ihracata bir yıl süre ile ara verme kararı alınmıştır (Armaoğlu, 2020a: 47-48). Gerçekleştirilen Kongre'ye İngiltere'nin tepkisi gecikmemiş ve askeri müdahale kararı alınmıştır. 18 Nisan 1775'te İngiliz askerleri ile koloni halkı arasında silahlı çatışma çıkmıştır. Bu çatışmanın toplanacak olan "İkinci Kıta Kongresi" öncesi gerçekleşmesi kolonilerin tepkisinin sert olmasına ve savaş kararı alınmasına sebep olmuştur (Ammerman, 2000: 200-202). Bu kararın yanı sıra her iki Kongre'nin geneline bakıldığında henüz öne çıkan ya da vurgulanan bir Amerikan kimliğinden söz etmek mümkün görünmemektedir (Perkins, 1993: 18).

İngiltere'nin kolonilerin bağımsızlığını önlemek için askeri güce başvurması, bu isteği daha da körüklemiştir. Lexington'da yaşanan ilk çatışmanın ardından ortaya çıkan bağımsızlık fikirleri, 4 Temmuz 1776'da Thomas Jefferson'un kaleminden çıkan "Bağımsızlık Bildirgesi" ile bir devletin ortaya çıkışının simgesi olmuştur (Baack, 2001: 642). Bu bildirgenin ardından İngiltere büyük bir donanmayı kolonilere göndermiş, Amerikan kıyılarına ulaşan donanmayı George Washington komutasındaki donanımsız, eğitimsiz ve birçoğu gönüllülerden oluşan bir ordu karşılamıştır (McCullough, 2001: 50-51). Bu süreçte Yedi Yıl Savaşları'nın intikamını almak isteyen Fransa, gizliden kolonilere yardım yapmaktaydı. 1777 yılındaki "Saratoga Zaferi"nin ardından bu yardımları açıktan yapmaya başlayan Fransa, 1778'de koloniler ile ittifak kurmuştur. Bu ittifaktan bir yıl sonra İspanya ve Hollanda, İngilizlere karşı savaşa girerek dolaylı yoldan kolonileri desteklemiştir (Nelson, 2010: 179-180). Tüm bu sürecin sonucunda İngiltere ironik bir şekilde ilk olarak yerleşim yeri kurduğu Virginia'dan 1783 yılında ayrılmıştır (McCullough, 2001: 52). Paris'te 3 Eylül 1783'te imzalanan antlaşma ile birlikte yedi yıldır süren savaş sona ermiş ve İngiltere ABD'nin bağımsızlığını tanımıştır. Paris Antlaşması bir savaşı sona erdirmekle kalmamış, ayrıca başarıyla sonuçlanan dünyanın ilk ulusal kurtuluş mücadelesinin sembolü olmuştur (Renehan, 2007: 9-10).

İngiltere ile bağımsızlık sürecinde savaşırken koloniler aynı zamanda kendi iç sistemlerini kurmaya çabalamışlardır. Doğrusunu söylemek gerekirse kolonilerin bağımsızlık kazanma süreci ile kendi siyasal kimliklerini oluşturma süreci arasında sıkı bir bağ vardır. Bağımsızlık ilanını yaptıkları dönemde kendilerini hem İngiltere'den hem de bütün Avrupa'dan farklı gören koloniler, bağımsız bir siyasi aktör olma seviyesine erişmişlerdir. Yeni bir ulus olarak kendisini tanımlayan bu devletin, birbirinden farklı kültürel, etnik ve sosyal niteliklere sahip kolonileri bir arada tutacak bir modele ihtiyacı bulunmaktaydı. Bu modelin temelini Bağımsızlık Bildirgesi oluşturmaktaydı. Ancak bu modelin oluşumu için gereken yazılı metin, 1778'de hazırlanıp 1781'de yürürlüğe giren "Konfederasyon Maddeleri (Articles of Confederation)" olmuştur. Fakat bu belgenin zayıf bir birlik oluşturduğu, kolonileri bir arada tutacak derecede güçlü olmadığı ve bir dağılmaya sebep olabileceği yönünde endişeler mevcuttu (Gözen, 2018: 9-10). Ayrıca yeni inşa edilen devlette insanlar kendilerini ait oldukları koloni kimliği üzerinden tanımlamaya devam etmişlerdir. 1787'de hazırlanıp gecikmeli bir şekilde 1789'da kabul edilen Anayasa'ya kadar tek bir Amerikan kimliğine yönelik sorunlar devam etmiştir (O'Callaghan, 2004: 32-33).

Bağımsızlığın elde edilmesi sonrası kabul edilen Anayasa ve oluşturulan federal devletle birlikte bütün insanları tek bir çatı altında toplayacak Amerikan kimliği olgusu kendisini göstermeye başlamıştır. Huntington (2004: 12) Amerikan kimliğini tarihsel oluşum süreci içerisinde ırk, etnik köken, kültür ve ideoloji olmak üzere dört ana bileşenle şekillendirmiştir. ırk ile belirtilmek istenen beyaz ırktır ve bu özellikle Anglosakson kökeni ifade etmektedir. ABD'yi meydana getiren ilk yerleşimciler çoğunlukla İngilizler olmuş ve temel çekirdeği oluşturmuşlardır. Amerikan kimliğinin oluşumu sırasında tanımı dönemlere göre değişen beyazlık ile güçlü bağlar kurulmuştur (Jacobson, 1998: 29). Sonraları gerçekleşen göçler ile farklı etnik kökenler devreye girse de meydana gelme sürecinde etnik köken İngilizleri anlatır. Gerçek Amerikalı ile Kızılderili, siyahi ve diğer dünya topluluklarını ayırt etmek amacıyla güçlü bir etnik ayrımcı ölçüt bulunmaktadır. Daha önce de bahsedildiği üzere bu ölçüt Anglosaksonluktur (Kramer, 2011: 126). Kuruluşundan itibaren yerleşim yerlerine verilen isimlerden ABD'nin Anglosakson bir özelliği bünyesinde barındırdığı kolaylıkla anlaşılabilir. Bunların içinde en belirgin olanı "New England" olup bunun dışında "Boston", "Cambridge", "Virginia", "Georgia", "Carolina" gibi isimler de örnek olarak gösterilebilir (Greenfeld, 1992: 403). Kültüre gelince, Hristiyanlığın din, Protestanlığın mezhep, İngilizcenin de dil olarak benimsendiği bir yapıdan söz etmek gerekir (Huntington, 2004: 63). İdeoloji de ise, Bağımsızlık Bildirgesi ile şekillenen cumhuriyetçi, eşitlikçi, özgürlükçü ve liberal bir toplum ifade edilmektedir. Amerikan kimliğinin ideolojik inanç çerçevesinde oluştuğunu iddia eden Martin Seymour Lipset (1997: 18-31), "ABD iyi bir toplumun nasıl olması gerektiği konusunda çeşitli dogmaları içeren bir ideoloji temelinde kurulmuş bir ülkedir. Amerikanizm tıpkı komünizm, faşizm veya liberalizm gibi bir ideolojidir... Avrupa'da, ulus kimliği toplulukla ilgili olduğundan, bir insan İngiliz olmayı bırakamaz. Ama Amerikan olmak ideolojik bir bağlılıktır. Doğumdan bağımsızdır. Amerikan değerlerini reddedenler Amerikalı olmayı bırakırlar." şeklindeki ifadeleriyle bu görüşlerini desteklemiştir. Buradan hareketle Amerikan kimliğinin etnik sınırlarının bulunmadığını, bir değerler sistemine ve ulusa bağlılıktan meydana geldiğini söylemek yanlış bir ifade olmayacaktır.

4.3. Amerika Kıtası'nda Yayılma, İç Savaş ve Sonrası (1789 ve Sonrası)

ABD'nin bağımsızlığını kazandığı dönemdeki toprakları günümüzdeki topraklarının yaklaşık olarak üçte biri civarındaydı. O dönemde batısında bulunan ve Louisiana diye adlandırılan topraklar, Fransa'nın kontrolünde bulunmaktaydı. Dönemin ABD Başkanı Thomas Jefferson, bu toprakları aynı dönemde Fransa'nın başında bulunan Napoleon Bonaparte'tan para karşılığı satın alarak ülke sınırlarını genişletmiştir. 1867 yılında ise Başkan Andrew Johnson, Alaska'yı Rusya İmparatorluğu'ndan satın alarak ABD topraklarına katmıştır. Hawaii ise 1898 yılında Başkan William McKinley tarafından işgal edilerek ABD topraklarına katılmış ve böylece ABD kıtaya yayılımını tamamlayarak günümüzdeki sınırlarına ulaşmıştır (Oruç, t.y.: 8-9).

ABD'nin güney bölgelerinde 19. yüzyılın ortalarında büyük çiftliklerin yoğunlukta olduğu ve tarıma dayanan bir ekonomi bulunmaktaydı. Bu büyük çiftlikler için gereken iş gücü ise Afrika'dan getirilen siyahi kölelerden karşılanmaktaydı. Köleliğe karşı olan ve bunu kaldırma vaadiyle seçime giren Abraham Lincoln seçimi kazanınca köleliğin yoğun olduğu güney eyaletlerinden on biri (Güney Carolina, Florida, Georgia, Mississippi, Alabama, Louisiana, Virginia, Texas, Tennessee, Arkansas ve Kuzey Carolina) Birlik'ten ayrılarak bağımsızlık ilan etmiş ve "Amerika Konfedere Devleti"ni kurmuşlardır (Clack, 1997: 19). Nisan 1861'de Amerika Konfedere Devleti'ni kuran on bir eyalet, geri kalan kuzeyli eyaletlere saldırmış ve Amerikan İç Savaşı patlak vermiştir (Oruç, t.y.:

9). Savaşın ilk yıllarında üstünlük güney eyaletlerindeydi. Ancak Birlik Ordusu, daha çok kaynağa ve askeri güce sahipti. Nitekim 1863 yılında iki ordu karşı karşıya gelmiş ve üç gün boyunca süren ABD topraklarının gördüğü en büyük savaşta Amerika Konfedere Devleti yenilgiye uğramıştır. ABD tarihinin en sarsıcı dönemi olmasına rağmen bu savaş, köleliğe son vermiş ve ülkenin bölünmez bir bütün olduğunu ortaya koymuştur (Clack, 1997: 19).

Bu gelişmelerin yanı sıra Amerikan kimliğinde de 1900'lerin başlarında egemen olan WASP kültürüne karşı tepkiler yükselmeye başlamıştır. Yükselen bu tepkiler, yine WASP olan aydınlardan gelmiştir. 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan liberal ilerlemecilik (liberal progressivism) düşüncesinin öncüleri olan John Dewey ve Jane Adams, WASP kökenli olmayan Amerikalıların topluma entegre olamamalarının ve dışlanmalarının herkes için daha zararlı olacağını ileri sürmüşler ve kimlik ayrımı yapılmadan ABD toplumunun sosyo-ekonomik bakımdan eşit bir parçası olarak kabul edilmelerini şart koşmuşlardır (Kaufmann, 2004: 61). Aynı dönemde Israel Zangwill'in kavramsallaştırdığı "eritme potası" (melting pot) mekanizmasına dayalı toplumsal entegrasyon sistemi uygulanmaktaydı. WASP ve benzeri alt kimlikler arasındaki uçurumun derinleşmesinin önlenmesi amacıyla tüm ABD halkının etnik, dini vb. kimliklerinden bağımsız olarak içinde homojenleştiği, sabit ve devlet tarafından verilen bir üst kimlik fikri hakimdi (Çoban, 2012: 22). Bu dönemdeki Amerikan kimliğinin sabit, tek ve üstten verili olması sebebiyle modernizm yaklaşımındaki kimlik fikriyle de birebir örtüştüğünü dile getirmek yanlış bir ifade olmayacaktır.

Tarih boyunca gerçekleşen göç dalgaları ABD'nin çokkültürlülüğe erişmesinde önemli bir rol oynamıştır. ABD'nin günümüzdeki bu çokkültürlü yapıya nasıl ulaştığını anlayabilmek için genel olarak gerçekleşen en büyük göç dalgalarına değinmek gerekmektedir. Bu göç dalgalarının ilki, 19. yüzyılın ortalarına denk gelmektedir. Gerçekleşen bu birinci göç dalgası ile mevcut sosyolojik yapının temelleri atılmıştır. Gelen göçmenlerin çoğunluğunun Avrupa'dan olması bu göç dalgasını diğerlerinden ayıran önemli bir faktördür (Fix and Passel, 1994: 19). İkinci büyük göç dalgası ise 20. yüzyılın başlarına denk gelmektedir. Çoğunluğunu İtalyanların ve Yahudilerin oluşturduğu yaklaşık on milyon göçmen ülkeye gelmiştir. 1965 Göçmen Yasası ile kotaların kaldırılması sonucu ülkeye gerçekleşen göçler yapısal olarak değişiklik göstermeye başlamış, dil ve din çeşitliliğinin daha da keskinleşmesine sebep olmuştur. Bu kotaların kalkmasıyla birlikte ABD'ye gerçekleşen göçün hakim grubunu ise Hispanik/Latinolar ve Asyalılar oluşturmuştur (Hirschman, 2014: 71-72). 19. yüzyıldan beri gerçekleşen göç dalgaları ülke içerisinde sayısal ve niteliksel büyük değişiklikler meydana getirmesine rağmen asıl büyük etkiyi, 1980'lerden sonra başlayan son göç dalgası yaratmıştır. Bir önceki göç dalgasında olduğu gibi bunda da çoğunluğu anavatanına ve diline bağlılığı hat safhada olan Hispanik/Latinolar oluşturmuştur (Fix and Passel, 1994: 20). Gerçekleşen bu yoğun göç dalgaları sonucunda ülkede postmodernizmin de getirdiği etki ile asimilasyon modeli olan eritme potası etkisini kaybetmiş, yerine çokkültürlülüğün bir modeli olan "salata kasesi" metaforu etkili olmaya başlamıştır (Çiftçi, 2020: 97). Ülke içerisindeki azınlık durumunda bulunan etnik ve kültürel aidiyetlerin kendi özlerini kaybetmeden ve vazgeçmeden baskın kültürle birlikte yaşamını sürdürdüğü, farklı kültürlerin tek bir kalıp içine sokulmadığı bir model olan salata kasesi metaforu, Sosyal İnşacılık Yaklaşımının savunduğu kimliklerin verili ve sabit olmadığı süreç içerisinde olduğu düşüncesinin ve postmodernizmin ileri sürdüğü monist kimliklerden ziyade birçok kimliğin olduğu, toplumların bireyselleşmesi ile etnik ve kültürel kimliklerin önem kazandığı fikirlerinin adeta ABD'de vücut bulmuş halidir. Gerçekleşen bütün bu çeşitliliklerden sonra Amerikan kimliği artık WASP ile değil, bütün etnik ve kültürel unsurların katkıda bulunduğu ortak bir bilinç ve ideoloji ile açıklanır hale gelmiştir (Çoban, 2012: 25).

Tablo 2: Amerikan Kimliğinin Bileşenleri ve Tarihsel Süreç İçerisindeki Evrimi

	Etnik	Irksal	Kültürel	İdeolojik/Politik
1607	+	+	+	-
1775-1940	+	+	+	+
1940-1965	-	+	+	+
1965-1990	-	-	+	+
1990-	-	-	-	+

(Kaynak: Huntington, 2004: 39)

Özetle Amerikan kimliğinin tarihsel evrimi çerçevesinde Tablo 1'i yorumlamak gerekirse 17. yüzyılda ABD'ye gelen ilk yerleşimciler başlangıçta ABD'yi etnik köken, ırk ve kültür çerçevesinde tanımlamışlardır. 18. yüzyılda ise geldikleri yerlerin halklarından bağımsız olduklarını kanıtlamak için ABD'yi ayrıca ideolojik olarak da tanımlamışlardır. 19. yüzyılın sonlarına doğru ABD'de etnik bileşenin Almanlar, İrlandalılar ve İskandinavlılar ile birlikte genişlemesi, hem II. Dünya Savaşı hem de Güney ve Doğu Avrupalılardan oluşan göç dalgalarının ABD'ye gelmesiyle birlikte etnik köken, Amerikan kimliğini tanımlayan bir bileşen olmaktan uzaklaşmıştır. 1965 Göçmen Yasası'nın başarılı sonuç vermesi ve medeni haklara yönelik hareketlerin sonucunda ırk bileşeni de etnik köken ile aynı sonu yaşamış ve 1970'lerde Amerikan kimliği, sadece kültür ve "ruh" ile tanımlanmıştır. Son olarak üç yüz yıl boyunca var olmuş olan Anglo-Protestan kültürü de gerçekleşen göçler sonucu değişen yapı ile birlikte kimlik bileşeni olma özelliğini kaybetmiş ve Amerikan kimliğinin yalnızca "Amerikan Ruhu"na ideolojik bağlılık göstermek suretiyle ulaşılabileceğine yönelik bu tablo ortaya çıkmıştır (Huntington, 2004: 38).

5. SONUÇ

Christoph Colomb'un tesadüfen 1492'de Amerika Kıtası'nı keşfi sonrası başlayan süreç, birçok denizsarı ülkenin bölgenin zenginliklerinden faydalanmak istemesiyle kıtaya gelip koloniler kurmasına sebep olmuştur. En etkili ve güçlü kolonileri kuran İngiltere'nin, Amerika Kıtası'nda Fransa ile giriştiği güç yarışı sonucunda düştüğü ekonomik krizin içinden kolonilere uyguladığı vergilendirmelerle çıkmaya çalışması koloni halkının büyük tepkiler vermesine neden olmuştur. İlk başlarda aklında bağımsızlık fikri olmayan ve sadece ana karanın uyguladığı vergi politikalarındaki haksızlıklara karşı çıkmak olan koloni halkı, gün geçtikçe birlik olmuş ve sonunda bağımsızlıkları için mücadeleye girişmişlerdir. Özünü eşitlik, özgürlük, bireycilik, hoşgörü gibi unsurların teşkil ettiği Bağımsızlık Bildirgesi'nin ilanı ile başlayan mücadele süreci 1783 Paris Antlaşması sonucunda bağımsızlığın kazanılması ile son bulmuştur.

Bağımsızlık sonrası oluşturulan Anayasa ile birlikte tek bir Amerikan kimliği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Başlangıçta ırk, etnik köken ve kültür çerçevesinde tanımlanmaya çalışılan Amerikan kimliği, gerçekleşen büyük göç dalgaları sonucu her geçen dönemde değişen toplumsal yapı ile birlikte farklı tanımlamalarla karşılaşmıştır. Göç dalgalarından ilki, Avrupa ülkelerinden olması ve kültür, ırk, etnik köken bakımından mevcut yapıya benzemesi sebebiyle ABD'nin kurucu ana kültürünü zenginleştirirken, sonraki göçlerde kendi öz kültürel, etnik vb. yapılarından vazgeçmeyen grupların ülkeye gelmesi sonucu ABD'deki toplumsal yapı değişmiş ve farklı grupların toplumsal kurumlarda eşit temsil edilmesini sağlamaya yönelik bir siyaset anlayışı benimsenmiştir. Değişen bu toplumsal yapı sonrası başlarda ırk, etnik köken ve kültür çerçevesinde şekillenen Amerikan kimliği, yerini "Amerikan Ruhu" kavramı altında birleşen ideolojik bağlılığa bırakmıştır.

Kimliğe ilişkin yaklaşımlar çerçevesinde Amerikan kimliğini değerlendirmek gerekirse modernizme ait olan monist, sabit ve devlet tarafından verilen üst kimlik düşüncesi, Amerikan kimliğinde 1965'lere kadar uygulanan asimilasyon uygulamalarına denk gelmektedir. Bu süreç zarfında ülkeye gelen göçmenler hem yerleşimcilere etnik, ırksal ve kültürel açıdan yakın olmaları hem de bölgeye göç ederken asimile olmayı göze almaları sebebiyle sorun teşkil etmemişlerdir. Ancak 1960'lardan sonra postmodernizmin etkisi ile oluşan bireyselleşme sonucu üst kimliklerden ziyade etnik ve kültürel kimliklerin ön plana çıkması ve 1965 yılında değişen Göç Yasası'nın da etkisiyle ülkeye gelen göçmenler kendi etnik kimliklerinden ve dillerinden vazgeçmemiş, giderek artan çeşitliliğin asimile edilememesi sonucunda da çokkültürlü eğilimler belirmeye başlamıştır. Bütün bu tarihsel süreçte gerçekleşen göç dalgaları Amerikan toplum yapısını biçimlendiren temel dinamik olarak ortaya çıkmış ve ülke etnik, ırksal ve kültürel farklılıklara rağmen bu çoğunluğun içerisinde yine de bir ulus kimliğine sahip olmayı başarmıştır.

KAYNAKÇA

- Aka, A. (2010). "Kimliğe Teorik Yaklaşımlar", *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 34/1, 17-24.
- Ammerman, D.L. (2000). "The Tea Crisis and It's Consequences Through 1775", *A Companion To The American Revolution*, (Ed: J.P. Greene ve J.R. Pole), Blackwell Publishers, Massachusetts.
- Anık, M. (2012). *Kimlik ve Çokkültürcülük Sosyolojisi (1.Baskı)*. Açılım Kitap. İstanbul.
- Arda, E., Kılıçgedik, N., Bakan, S., Bakan, İ. ve Kemer, B. (2003). *Sosyal Bilimler El Sözlüğü (1. Baskı)*. Alfa. İstanbul.
- Armaoğlu, F. (2020a). *19.yy. Siyasi Tarihi 1789-1914*. Kronik Kitap. İstanbul.

- Armaoğlu, F. (2020b). *20.yy. Siyasi Tarihi 1914-1995*. Kronik Kitap. İstanbul.
- Aslan, A. (2020). Çokkültürlülük Nedir?, *Perspektif*. <https://perspektif.eu/2020/10/17/cokkulturluluk-nedir/> (14.05.2021).
- Ateş, T. (1984). *Siyasal Tarih*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. İstanbul.
- Baack, B. (2001). "Forging a nation state: the Continental Congress and the financing of the War of American Independence", *Economic History Review*, 54/4, 639-656.
- Bauman, Z. (2003). *Modernlik ve Müphemlik*. (Çev. İ. Türkmen). Ayrıntı Yayınları. İstanbul.
- Berklin, C.T. (1966). *Demokrasi Kahramanı Thomas Jefferson*. Ayyıldız Matbaası. Ankara.
- Bilgin, N. (1994). *Sosyal Bilimlerin Kavşağında Kimlik Sorunu*. Ege Yayınları. İstanbul.
- Bilgin, N. (1995). *Kolektif Kimlik*. Sistem Yayınları. İstanbul.
- Bilgin, N. (2007). *Kimlik İnşası*. Aşına Kitapları. Ankara.
- Bilgin, N. (2003). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü: Kavramlar, Yaklaşımlar*. Bağlam Yayıncılık. İstanbul.
- Caldwell, W.W. (2006). *American Narcissism: The Myth of National Superiority*. Algora Publishing. New York.
- Castles, S. (2007). "Twenty-First-Century Migration as a Challenge to Sociology", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 33/3, 351-371.
- CIA (2021). United States - The World Factbook. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/united-states/> (01.06.2021).
- Clack, G. (1997). *ABD'nin Portresi*. Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı.
- Chomsky, N. (2014). Vahşi ABD Emperyalizmi. (Çev. Ö. Dede). Aylak Adam Yayınları. İstanbul.
- Cogliano, F.D. (2008). *Revolutionary America 1763-1815: A Political History*. Routledge: Taylor and Francis Group. Oxfordshire.
- Çiftçi, O. (2020). "Amerikan Çokkültürlülüğünü Yeniden Düşünmek: Hispanik/Latinolar ve Amerikan Toplumu İçerisindeki Rolü", *Liberal Düşünce Dergisi*, 25/100, 91-114.
- Çoban, M. (2012). "Amerikan Ulusal Kimliğinde WASP UNSURLU: DÜNÜ VE BUGÜNÜ", *Türk Yurdu Dergisi*, 298, 19-25.
- Dalbay, R.S., Avcı, N. (2018). "Kimlik İnşasına İlişkin Temel Yaklaşımlar ve Bu Yaklaşımların Türkiye'ye Yansımaları", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23/1, 17-39.
- Donoghue, J. (2010). "Out of the Land of Bondage: The English Revolution and the Atlantic Origins of Abolition", *The American Historical Review*, 115/4, 943-974.
- Doytcheva, M. (2020). *Çokkültürlülük (4.Baskı)*. İletişim Yayınları. İstanbul.
- Embassy of The United States (t.y.). Amerikan Tarihinin Ana Hatları. <http://www.usemb-ankara.org.tr/ABDAnaHatlar/Tarih.htm> (07.05.2021).
- Eroğul, C. (2016). *Çağdaş Devlet Düzenleri İngiltere, Amerika, Fransa, Almanya (10.Baskı)*. İmaj Yayınevi. Ankara.
- Etimolojik Sözlük. (2021). *Asimilasyon Kelime Kökeni, Kelimesinin Anlamı*. <https://www.etimolojiturkce.com/arama/asimilasyon> (03.05.2021).
- Etimolojik Sözlük. (2021). *Kimlik Kelime Kökeni, Kelimesinin Anlamı*. <https://www.etimolojiturkce.com/arama/kimlik> (03.05.2021).
- Etimolojik Sözlük. (2021). *Kültür Kelime Kökeni, Kelimesinin Anlamı*. <https://www.etimolojiturkce.com/arama/k%C3%BCl%C3%BCr> (03.05.2021).
- Fix, M. and Passel, J.S. (1994). *Immigration and Immigrants Setting the Record Straight*. Urban Institute. Washington.
- Fowler, R.B. and Hertzke, A.D. (1995). *Religion and Politics In America: Faith, Culture and Strategic Choices*. Westview Press. Boulder.
- Fredriksen, J.C. (2008). *Chronology of American History: Colonization and Independence Beginnings to 1788 (Volume 1)*. Facts On File. New York.
- Geise, R.D. (1992). *American History to 1877*. Barren's Educational Series. New York.

- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji (1.Baskı)*. (Çev. C. Güzel). Kırmızı Yayınları. İstanbul.
- Giddens, A., Sutton, P.W. (2014). *Sosyolojide Temel Kavramlar*. (Çev. A. Esgin). Phoenix Yayınevi. Ankara.
- Gleason, P. (1983). "Identifying Identity: A Semantic History", *The Journal of American History*, 69/4, 910-931.
- Gordon, M.M. (1964). *Assimilation in American Life The Role of Race, Religion, and National Origins*. Oxford University Press. Oxford.
- Göktolga, O. (2013). "Aynılık-Farklılık Bağlamında Kimlik Siyaseti", *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 4/1, 121-131.
- Gözen, R. (2018). "Uluslararası Sistemde Amerika Birleşik Devletleri", *Amerikan Dış Politikası*, (Ed: R. GÖZEN), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Greenfeld, L. (1992). *Nationalism: Five Roads to Modernity*. Harvard University Press. Cambridge.
- Güler, B.A. (2015). *Ulusalçılık ve Karşıtları*. Pozitif Yayıncılık. İstanbul.
- Gürsel, B. (2007). "Kenar Mahalleden Beyaz Perdeye: Yeni Göç Dalgası ve Amerika'daki İtalyan Göçmenler", *Doğu Batı Dergisi*, 10/42, 65-74.
- Hall, S. (1998). "Eski ve Yeni Kimlikler, Eski ve Yeni Etkinlikler", *Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi* (Ed: A.D. King), (Çev. G. Seçkin ve Ü.H. Yolsal), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Heywood, A. (2006). *Siyaset*. (Çev. M. Yıldız ve B. Şahin). Adres Yayınları. Ankara.
- Hirschman, C. (2014). "Immigration to the United States: Recent Trends and Future Prospects", *Malays J. Econ Studies*, 51/1, 69-85.
- Horsman, R. (1981). *Race and Manifest Destiny: The Origins of American Racial Anglo-Saxonism*. Harvard University Press. Cambridge.
- Huntington, S.P. (2004). *Biz Kimiz? Amerika'nın Ulusal Kimlik Arayışı*. Global Yayın Ajansı. İstanbul.
- İmga, O. (2010). *Amerika'da Din ve Devlet*. Liberte Yayınları. Ankara.
- İrem, N. (2005). "Eritme Potasından Eriyen Potaya: 21. Yüzyılın Eşiğinde Amerika", *Doğu Batı Dergisi*, 8/32, 199-219.
- Jacobson, M.F. (1998). *Whiteness of a Different Color: European Immigrants and the Alchemy of Race*. Harvard University Press. Cambridge.
- Johnson, A.S. (1959). "The Passage of the Sugar Act", *The William and Mary Quarterly*, 16/4, 507-514.
- Kabakuşak, D. (2018). "Kültürel Çeşitliliğin Yönetim Modelleri Üzerine Bir İnceleme: İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı", *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 21/1, 102-130.
- Kahraman, H.B. (2007). *Postmodernite ile Modernite Arasında Türkiye*. Agora Kitaplığı. İstanbul.
- Kalaycı, H. (2010). *Ulus Devletin Başağrısı Ayrımcılık Kanada Quebec Örneği*. Liberte Yayınları. Ankara.
- Kaufmann, E.P. (2004). "The Decline of the WASP in the United States and Canada", *Rethinking Ethnicity: Majority Groups and Dominant Minorities* (Ed: E.P. Kaufmann), Routledge. Oxfordshire.
- Kaya, A. (2014). "Türkiye'de Göç ve Uyum Tartışmaları: Geçmişe Dönük Bir Bakış", *İdealkent Dergisi*, 14, 11-28.
- Kivisto, P. (2002). *Multiculturalism in a Global Society*. Blackwell Publishing. New Jersey.
- Koçak, M. (2013). *Çokkültürlülük Açısından Dil Hakları*. Liberte Yayınları. Ankara.
- Kolukırcık, S., Yıldırım, A.R. (2010). "Kimlik İnşasında Söylem ve Anlam İlişkisi", *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 145-158.
- Kozlowski, D.J. (2010). *Key Concepts in American History: Colonialism*. J.L.Weber (Ed.). Chelsea House. New York.
- Köksalan, M.E. (2009). *Küreselleşme Sürecinde Televizyon: Çokkimliklilik ve Postmodern İzleyicilik*. *Uluslararası Davraz*.
- Kramer, L.S. (2011). *Nationalism in Europe and America: Politics, Cultures and Identities Since 1775*. University of North Carolina Press. Carolina.
- Kula, O.B. (2012). *Almanya'da Türk Kültürü: Çok-Kültürlülük ve Kültürlerarası Eğitim*. (Çev. A. Keskin ve S. Gökçe). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. İstanbul.
- Kymlicka, W. (2006). *Çağdaş Siyaset Felsefesine Giriş (2. Baskı)*. (Çev. E. Kılıç). Bilgi Üniversitesi Yayınları. İstanbul.

- Kymlicka, W. (2020). *Çokkültürlü Yurttaşlık Azınlık Haklarının Liberal Teorisi (3. Baskı)*. (Çev. A. Yılmaz). Ayrıntı Yayınları. İstanbul.
- Larrain, J. (1995). *İdeoloji ve Kültürel Kimlik*. Sarmal Kitabevi. İstanbul.
- Lipset, S.M. (1997). *American Exceptionalism: A Double-edged Sword*. WW.Norton. New York.
- Maalouf, A. (2011). *Ölümcül Kimlikler*. (Çev. A. Bora). Yapı Kredi Yayınları. İstanbul.
- McCullough, D. (2001). "What the Fog Wrought: The Revolution's Dunkirk August 29, 1776", *What Ifs? Of American History* (Ed: R. Cowley), Berkley Books. New York.
- McNeese, T. (2010). *Discovering US History: Revolutionary America 1764-1789*. Chelsea House. New York.
- Nelson, J.L. (2010). *George Washington's Great Gamble and the Sea Battle That Won the American Revolution*. The McGraw-Hill Companies. New York.
- Nevins, A., Commager, H.S. (2014). *ABD Tarihi (6. Baskı)*. (Çev. H. İncelik). Doğu Batı Yayınları. Ankara.
- O'Callaghan, D.B. (2004). *An Illustrated History of the USA*. Longman. London.
- Oruç, A. (t.y.). *ABD Tarihi*. Academia. https://www.academia.edu/30718771/ABD_TAR%C4%B0H%C4%B0_pdf (07.06.2021).
- Özkırımlı, U. (2009). *Milliyetçilik Kuramları Eleştirel Bir Bakış (3. Baskı)*. Doğu Batı Yayınları. Ankara.
- Özlük, E., & Doğan, F. (2017). "Keşiften Kuruluşa ABD Tarihi: Bir Özgürlük Hikayesi Mi, Bir Yıkım Mı?", *TYB Akademi*, 19, 121-149.
- Parekh, B. (2014). "Kimliğin Mantığı", *Kimlik Politikaları, Tanınma, Özdeşlik ve Farklılık*, (Ed: F. Mollaer), Doğu Batı Yayınları. Ankara.
- Park, R.E., Burgess, E.W. (1921). *Introduction to the Science of Sociology*. The University of Chicago Press. Chicago.
- Perkins, B. (1993). *The Cambridge History of American Foreign Relations: The Creation of Republican Empire 1776-1865 (Volume 1)*. Cambridge University Press. New York.
- Poulton, H. (1993). *Balkanlar: Çatışan Azınlıklar, Çatışan Devletler*. (Çev. Y. Alogan). Sarmal Kitabevi. İstanbul.
- Renehan, E.J. (2007). *The Treaty of Paris: The Precursor to a New Nation*. Chelsea House. New York.
- Rumelili, B. (2020). "Kimlik", *Uluslararası İlişkilere Giriş Tarih, Teori, Kavram ve Konular* (Ed: Ş. Kardaş ve A. Balcı), Küre Yayınları, İstanbul.
- Sage, H.J. (2010). *U.S. History I: United States History 1607-1865 (Third Edition)*. Academic American History. Virginia.
- Selçuk, S.S. (2012). "Postmodern Dönemde Farklılığın Kutsanması ve Toplumun Parçacılaştırılması: Öteki ve Ötekileştirme", *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 15/2, 77-99.
- "Slavery in America" (t.y.). *History*. <https://www.history.com/topics/black-history/slavery> (04.06.2021).
- Smith, A.D. (2017). *Milli Kimlik (9.Baskı)*. İletişim Yayınları. İstanbul.
- Somersan, S. (2004). *Sosyal Bilimlerde Etnisite ve Irk*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. İstanbul.
- Sowell, T. (1981). *Ethnic America*. Basic Books Inc. New York.
- Spickard, P. (2007). *Almost All Aliens: Immigration, Race and Colonialism in American History and Identity*. Routledge. Oxfordshire.
- Şan, M.K., Haşlak, İ. (2012). "Asimilasyon ile Çokkültürlülük Arasında Amerikan Anaakımını Yeniden Düşünmek", *Akademik İncelemeler Dergisi*, 7/1, 29-53.
- TDK (2021). *Asimilasyon ne demek TDK Sözlük Anlamı*. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=asimilasyon> (03.05.2021).
- TDK (2021). *Kimlik ne demek TDK Sözlük Anlamı*. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=kimlik> (03.05.2021).
- TDK (2021). *Kültür ne demek TDK Sözlük Anlamı*. [https://sozluk.gov.tr/?kelime=kültür](https://sozluk.gov.tr/?kelime=kultur) (03.05.2021).
- "The Rise of Asian Americans". (2013). *Pew Research Center's Social & Demographic Trends Project*. <https://www.pewresearch.org/social-trends/2012/06/19/the-rise-of-asian-americans/> (04.06.2021).
- Tocqueville, A.de. (2010). *Democracy in America: Historical-Critical Edition of De la démocratie en Amérique*. (Çev. James T. Schleifer). Liberty Fund. Indianapolis.

- U.S. Census Bureau (2017). Facts for Features: Hispanic Heritage Month 2017. U.S. Census Bureau. <https://www.census.gov/newsroom/facts-for-features/2017/hispanic-heritage.html> (04.06.2021).
- Verkuyten, M. (2010). "Assimilation Ideology and Situational Well-Being Among Ethnic Minority Members", *Journal of Experimental Social Psychology*, 46, 269-275.
- Vermeer, P., Ven, J.V.D. (2001). "Religious Identity Formation: An Educational Approach", *International Journal of Education and Religion*, 2/2, 107-125.
- Yanık, C. (2013). *Dünya'da ve Türkiye'de Çokkültürlülük*. Sentez Yayıncılık. Bursa.
- Zielinski, A.E. (2020). An Emerging Identity: Ruling Colonial America. American Battlefield Trust. <https://www.battlefields.org/learn/articles/ruling-colonial-america> (12.06.2021).
- Weedon, C. (2004). *Culture and Identity: Narratives of Difference and Belonging*. Berkshire. Massachusetts.
- Wendt, A. (2016). *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi (2. Baskı)*. Küre Yayınları. İstanbul.
- Wiltse, E.Ç. (2018). "ABD'nin Latin Amerika ve Afrika Politikası", (Ed: R. GÖZEN), *Amerikan Dış Politikası*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).